

नमो तस्स भगवतो भरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

THE ANANDABHUMI
(BUDDHIST MONTHLY)

(भगवान् बुद्ध)

यस अंकमा

बुद्ध - बचन	१
सम्पादकीय	२
बुद्धसंग भेट	३
भक्तिगीत	४
दान	५
के बुद्धधर्म हिन्दू धर्मको शाखा हो ?	७
बुद्ध तिर्यो केरि आऊ	१२
मनुष्याके दयेमाःगु गुणधर्म	१३
आनन्दकुटी विद्यापीठ सम्म	१५
बुद्धवचनया प्यता लक्षण	१७
नमो बुद्धाय !	१८
होम, यज्ञ यायेगु व आहुति.....	१९
सम्पादकयात पौ	२२
Sila : Physical & Vocal.....	२३
थाई देशय बुद्धधर्मया इतिहास	२६
बौद्ध गतिविधि	३०
केही जानकारी	
सोलूखुम्बू यात्राको डायरी	

एक प्रतिको ३।

वार्षिक प्राहक शुल्क ३०।

आजोवन प्राहक शुल्क ३००।

बुद्धसम्बत् २५३२

मिलापुन्ही

विक्रमसम्बत् २०४५

पौष पूर्णिमा

नेपालसम्बत् ११०६

पोहेला च्व

1988 A. D.

January

वर्ष १६

अंक १०

Vol. 16

No. 10

“आनन्दभूमि” को नियम

- (१) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटीविहारगुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालको पहिलो बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णमासिक दिनसम्मान निस्कर्नेछ । यसको आजीवन ग्राहकशुल्क रु. ३००।- र वार्षिक ग्राहकशुल्क रु. ३०।- मात्र छ । जुनसुकै महीनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ । एक प्रतिको रु. ३।- मात्र ।
- (२) यो आनन्दकुटी विहारगुठीको मुख्यपत्र हो । यसमा बुद्धधर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- (३) लेखकद्वारा प्रकट भएका कुनैपनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखकमै हुनेछ, सम्पादक-मण्डल हुनेछैन ।
- (४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा, अंग्रेजी र नेपालका अरु गुरुड आदि भाषामध्ये कुनैपनि भाषामा लेख पठाउन सकिन्छ र पठाइएका लेख फिर्तापठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएको ले प्रतिलिपि आफूसँग राखी पठाउनु वाञ्छनीय छ । अग्रेजी बाहेक कुनै पनि भाषाको लिपि देवनागरी हुनुपर्दछ ।
- (५) लेख पठाउँदा पूरा साइजको कागजमा एकपट्टिमात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ । कार्बोनहाली लेखिएको वा टाइप गरिएको प्रतिलिपि लेखलाई स्थान नदिन सकिनेछ ।
- (६) ग्राहकशुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउंमा आनन्दभूमि कार्यालयमा पठाउनुपर्छ । पत्रव्यवहार गर्दा आपनो ग्राहकसंख्या तथा नाम ठेगाना राम्ररी लेखिएको हुनु जरूरी छ । ठेगाना हेरफेर भएमा व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुपर्छ । पत्रिका समयमा नपुगे लिखित सूचना दिने गर्नुपर्दछ ।
- (७) कुनैपनि लेख प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहनेछ ।

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव सरकारको

४४ औं शुभजाठमोत्सवको उपलक्ष्यमा

हाम्रा समस्त ग्राहक महानुभावहरूको उत्तरोत्तर प्रगतिका निमित्त हार्दिक शुभकामना छ ।

देवपाल वैदिक दिएन्टिल्स
(स्कालेट १९८४)

प्रधान कार्यालय

ग्राम: नेपालक्ष्मी, धर्मपथ, काठमाडौं ।

आनन्दभूमि

संरक्षक

महान्नायक आचार्य भिक्षु अनुत्तानन्द महास्थविर

प्रधान-सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

व्यवस्थापक

भिक्षु मंत्री

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य

फोन नं. २-१२८५५

कार्यालय

‘आनन्दभूमि’

आनन्दकुटी विहार

पोष्टवक्स नं. ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन नं. २-२४४२०

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहारगुठी

आनन्दकुटी, काठमाडौं

नगर-कार्यालय

‘संघाराम’

भिक्षु तालीम केन्द्र

लुती, क्षेत्रपाटी, काठमाडौं

फोन नं. २-१५०१०

विषय वासनाले शोक उत्पन्न गराउँछ, विषय वासनाले भय उत्पन्न गराउँछ, वासना-बाट मुक्त हुनेलाई शोक हुँदैन। तब भय कहाँबाट आउँछ ?

सम्पादकीय

धर्म र शिक्षा

धेरेजसोले धर्म भनेको परम्परा र पूजाआजामात्र संबन्धने गरेको पाइन्छ । वास्तवमा धर्म भनेको हितका कुराने हुन् । परम्परालाई मानेर हित हुँच भने सो परम्परा भान्नु राख्न हो । परम्परालाई मानेर हित हुँदैन भने त्यस्तो परम्परालाई छोड्नुपर्छ । परम्परामात्र धर्म होइन न पूजाआजामात्र ने धर्म हो । धर्म थाहा नयाउंदा ने मानिस मानिसका बीच विवाद र झेंझगदा हुने हुँच । हित भनेर आपनोमात्र हित गर्दा त्यो अधर्म हुँच । आपनो र अल दुखेको हित ने साँचैको धर्म हो । मानिसले गर्ने व्यवहार जस्तै जागीर, व्यापार, कृषि, मजदूरी आदि सबैमा आफ आपनो धर्म निहित रहेको हुँच । कस्तैले पनि आपनोमात्र हितलाई ध्यानमा राखी व्यवहार गर्दा धर्म नाश हुँच । यस्तै जागीरमा इमान्दारिता आवश्यक भए जस्तै व्यापारमा मिसावट र ठगाहापन रहनुहुन्न । त्यस्तै कृषि मजदूरी र अरू लेनदेनमा समेत धर्मपूर्वक वा स्वपर हित

हुने गरी लाग्नुपर्दछ । कटूरपन्थीलाई धार्मिक भनिंदैन न होतरंगीलाई ने धार्मिक भनिन्छ । धर्म बुझ्नेलाई शिक्षित भनिने हुँदा पढेर गुनेर प्रमाणपत्र लिँदैमा धर्मानुकूलआचरण भएन भने त्यस्तालाई शिक्षित भनिंदैन । शिक्षा धर्ममा आधारित हुँच अर्थात् हितमा आधारित हुँच । द्वेषी कपटी हुने शिक्षालाई सही शिक्षा भनिंदैन । आचरण शुद्धी नभेकन त्यस्तालाई शिक्षित भन्न नहुने हुँदा शिक्षाको पारख शिक्षित भनिनेको आचरण र व्यवहारद्वारा गरिने हुँच । धर्म र शिक्षा भनेको हित र कल्याण भएको ले धर्मनीति र शिक्षानीति उदार एवं व्यावहारिक हुनु अत्यन्त जरूरी छ । नीति ने संकुचित भएमा न धर्म रहन्छ न शिक्षाको मतलब रहन्छ । अतः धर्म र शिक्षा विध्यमा गम्भीररूपमा विचार पुन्याउनु मानवहित आहने सबै वर्गको कर्तव्य ठानिन्छ ।

बुद्धसंग भेट

- आचार्य मिथु अमृतानन्द महास्थविर

सिद्धार्थ राजकुमार पाइसकेपछि शुद्धोदन राजाले उनलाई ९,७,५ तले तीन प्रासादहरू बनाई ४० औं हजार स्त्रीहरूका बीच राखी पालन-पोषण गरे । बुद्धकीमाता हुने, बालक जन्माएको सातां दिनमा स्वर्गवास हुने विधि नियमनुसार महामायादेवीको स्वर्गवास भएपछि सिद्धार्थ राजकुमारलाई कान्छी आमा जो महामायादेवीको साखी बहिनी थिन्-प्रजापति गौतमीले भरण-पोषण गरिन् । सिद्धार्थ जन्मेको पाँचौ दिन, छंटी गरी नामकरण गर्न दिनमा द्विवेदपारद्धत १०८ ब्राह्मणमध्ये राम, धज (धज), लक्षण, मत्ति (मंद्री) कौण्डन्य, भोज, सुयाम र सुदूत भन्ने आठ विशिष्ट ब्राह्मणहरूमध्ये सात जनाले दुई अड्गुली देखाई, “घरमा बसे चक्रवर्तीराजा र प्रव्रजित भएमा जगद्गुरु अरहत् सम्यक् सम्बुद्ध हुनेछन्” भनी भविष्यवाणी गरे । कौण्डन्य भन्ने एकैमात्र ब्राह्मणले भन्ने एउटै अड्गुली ठाडो पारी, “यी राजकुमार अवश्य नै बुद्ध नै हुनेछन्” भनी भविष्यवाणी गरे । अनि “अर्थ सिद्ध गर्ने” भन्ने अर्थले सिद्ध+अर्थ=सिद्धार्थ अथवा “सबै अर्थ सिद्ध गर्ने” भन्ने अर्थले सर्व+अर्थ+सिद्ध=सर्वार्थसिद्ध भन्ने नामकरण गरे । राजकुलमा सिद्धार्थ कुमारको जन्म भएको कुरा सुनी राजदरबारका विशिष्ट गुरुपुरोहित, अष्टसमाप्ति ध्यानलाभी, ४० कल्प अतीत कालको र ४० कल्प अनागत कालको कुरा ध्यानद्वारा थाहापाउन सक्ने कालदेवल भन्ने ऋषि राजदरबारमा गई, बालक राजकुमारको पैतलामा चक्रचिन्ह देखी आफ्नो भविष्यज्ञानले, “यी राजकुमार भविष्यमा अवश्य नै बुद्ध हुनेछन्” भन्ने जानी, उनले बालक राजकुमारको पाउमा

शिरले ढोगे । यो आश्र्वर्यजनक घटना देखी “यस्ता बयोबुद्ध महानुभाव सम्पन्न महाशृङ्खिले समेत ढोगेको यो मेरो पुत्र अवश्य नै महापुरुष रहेछ” भन्ने धारणा लिई शुद्धोदन राजाले पनि आफ्नो छोरा सिद्धार्थ राजकुमारको पाउमा पहिलो पटक ढोगे । अर्को एक दिन, रोपाईको मङ्गलोत्सव भइरहेको बेलामा, सजाइराखेका ७९९ हलोमध्ये आफूले पनि एक हलो लिई खेत जोतिरहेको बेलामा, राजकुमारलाई एक जम्बुवृक्षमुनि पर्दाभित्र राखेका थिए । अपराह्ण समय भएर पनि सो जम्बुवृक्षको छाया न हटेको अद्भुत कारण देखी, बालक पनि पलेटी-मारी ध्यानावस्थामा बसिरहेको देखी, दोश्रोबार शुद्धोदन राजाले सिद्धार्थ राजकुमारलाई ढोगे । यसपछि भगवान् बुद्ध बुद्धत्व प्राप्तगरी सर्वप्रथम जन्मभूमि कपिलवस्तुमा पाल्नुहुँदा, बुद्धले न्यग्रोधाराममा देखाउनुभएको यसक प्रातिहार्य ऋद्धि चमत्कार देखी तेश्रो पटक शुद्धोदन राजाले आफ्नो पुत्र बुद्धलाई ढोगे । शुद्धोदन महाराजाले

बुद्धको अपार गुणको अनुशीलन गरी उनका पिता शुद्धोदन महाराजाले बुद्धलाई तीन पटक ढोगेका थिए ।

दोःने वितिकै भेलाभएका सबै शाक्यपरिषद्ले पनि बुद्ध-लाई ढोगे । यसै समयमा बुद्ध भगवान् ले शाक्यपरिषद्लाई वेससन्तर (विश्वन्तर) राजाको पूर्वकथा सुनाउनुभएको थियो ।

भगवान् बुद्धले बुद्धत्व प्राप्ति गर्नु भइसकेपछि पहिलो वर्षबाट सारनाथ, ऋषिपतन मृगदावनमा बिताउनुभई,

वर्षावासपछि क्रमशः १००० भिक्षुहरूकासाथ राजगृह नगरमा पौष्पूर्णिमाको दिनमा पुण्यनुभएको थियो । त्यहाँ दुई महीना बस्नुभई, शुद्धोदन महाराजाले, “सिद्धार्थ गौतम बुद्धत्वप्राप्त गरी राजगृह नगरमा आएका छन्” भन्ने खबर मुनी ९ पल्टसम्म एक एक हजार मानिसहरूका साथ दूत पठाउँदा पनि उनीहरू कसंले पनि राजालाई केही समाचार न त्याएपछि, सिद्धार्थ राजकुमारको बालकदेखिका साथी कालुदायी अमात्यलाई पनि एक हजार मानिसहरूका साथ “बुद्ध भगवान्नलाई कपिलवस्तुमा लिएर आऊ भनिपठाए । उनी पनि राजगृहमा बुद्धकहाँ गई । हजार मानिसहरूका साथ भिक्षु नै भएर गए । यसप्रकार राजाले पठाएका १० हजार मानिसहरू जम्मे भिक्षु नै भए । कालुदायी अमात्य भिक्षु भई चाँडै नै अरहत् पनि भए । केही समयपछि कालुदायी भिक्षुले भगवान्नसेंग, “राजा शुद्धोदन निकै वृद्धावस्थामा पुणिसक्नुभएको र ‘मेरो मरण हुनुभन्दा अगाडि बुद्धको दर्शन गराऊ भनी मलाई पठाएको हो’” भनी विन्तिगर्दा भगवान् बुद्ध फागुनपूर्ण-

माका दिन कपिलवस्तु जानकानिमित्त राजगृहबाट निस्कनुभयो । ६० योजनको बाटोमा दुई महीना बिताई भगवान् बुद्ध वैशाखपूर्णिमाको दिनमा कपिलवस्तु आइपुण्यनुभयो । वहाँलाई बास गराउनकोनिमित्त उपयुक्त स्थान खोजदा न्यग्रोध शावथको उद्यान सुन्दर तथा अनुकूल भएको हुँदा सोही उद्यानमा बस्ने बन्दोबस्त मिलाइएको थियो । त्यस बखत भगवान् बुद्धको साथमा २० हजार भिक्षुहरू थिए । कपिलवस्तु पुण्यनुभएको भोलिपल्ट भगवान् बुद्ध भिक्षुहरूकासाथ—जुन शहरमा, जुन सडकमा सिद्धार्थ कुमार छाँदा रथारूढ भई, अनेक भारदारहरूले परिवृत्त भई, स्वेत छत्र लगाई, महान् राजकीय ठाँटले शहर घुम्नुहुन्थ्यो उही शहरमा सोही सडकमा, घर छोडेको ६ वर्षपछि—हातमा माटाको भिक्षापात्र लिई क्रमसंग घर-घरपिच्छे भिक्षाटन जानुभयो । यो दृश्य देखेर कपिलवस्तुका नागरिकहरू रुचेहाँसो लिई अजीवढंगको अनुभव गर्दै भगवान् बुद्धलाई हेन इचालमा मात्र बसेका होइनन् परन्तु सारा शहर उल्टेर आयो ।

। भक्तिगीत । ।

— गौतमबीर वज्राचार्य

बूबहाल, ललितपुर

हे प्रभु भगवान् देऊ मलाई तिओ ज्ञान
दोन दुःखीलाई सदा गर्न सकूँ म कल्याण ॥

भक्ति गर्छु म दुःखी यो मनले शक्ति मैले पाएँ

ज्ञान जब पाउँछु म प्रभुकै दद्याले अज्ञानलाई हटाएँ

हे प्रभु भगवान् दरशन देऊ दुःखी यो अज्ञानीलाई ॥

ध्यान जब गर्छु म प्रभुकै नाम लिई सुख मैले पाएँ
विश्वभरि नै शान्तिको लागि सधैँ प्रभुकै गीत गाएँ
हे प्रभु भगवान् दरशन देऊ दुःखी यो अज्ञानीलाई ॥

दान

- भिक्षु मैत्री

महामंगल सूत्रको चौधौं मंगल हो दान गर्नु ।
 पूजाको रूपमा वा आफूसँग भएको कही चीज बस्तु
 अरूलाई दिनु दान हो । दिने बस्तु र दिनु भन्ने दुई शब्द-
 लाई हामी दान भनेर व्यबहार गर्दछौं । दानमय कुशल-
 कर्म भनेको दिनु हो, दिने बस्तु होइन । अर्को किसिमसँग
 भन्ने हो भने दिने भल गर्ने चेतना, त्यागभावना र
 दक्षिना पनि दानलाई ने भन्ने शब्द हुन् ।

दिने बस्तु दुई प्रकारले दिन सकिन्छ । दान तथा
पूजा । गुणले आफू समान वा आफूभन्दा तल्लो स्तरका
लागि दिनु दान हो । गुणले आफूभन्दा माथिका व्यक्तिलाई
दिनु पूजा गर्नु हो ।

पूजा तीन प्रकारका हुन्छन् । वस्तुपूजा, स्तुतिपूजा
र प्रतिपत्तिपूजा । खाद्यवस्तु, लुगा, कपडा, धूप, गन्ध
फूल आदिले पूजा गर्नु बस्तुपूजा हो । भक्तिभावले
गौरव राखी बुद्ध वा अन्य देवी देवताहरूको गुण गाउनु,
भजन गर्नु भक्तिपूजा अथवा स्तुतिपूजा हो । यी कुरा सबै
प्रकारका धर्ममा पाइन्छन् । व्याबहारिक पक्षमा आफूले
गर्नुपर्ने काम कर्तव्य पुरा गर्नु प्रतिपत्तिपूजा हो ।

दान दिनु भनेको खेतमा खेती गर्नु जस्तै हो । खेतमा खेती गर्दा खेती हुने खेत, खेतमा लगाउने धान र किसान यी तीने चीज रान्नो भएमा खेती रान्नो हुन्छ । दान दिने बेलामा प्रतिपाहक अथवा दान लिने व्यक्ति खेत जस्तौ,

- भिक्षु मैत्री

दिने चीज बस्तु खेतमा लगाउने धान जस्तो र दाता
किसान जस्तै हो ।

राज्ञो खेतमा राज्ञो धान असल किसानले लगाएमा
 खेती राज्ञो हृन्छ त्यस्तै राज्ञो खेत झैं भएका प्रतिग्राहक
 गुणवान् शीलवान् नलाई राज्ञो धान जस्तै धर्मानुकूल
 कमाएको धन खेती गर्न राखेकोसँग असल किसानले झैं
 कर्मफल तथा प्रतिग्राहक गुण जानेका चेतना अथवा मन
 सफा भएकाले दिएको, त्यसको आनिसंस धेरै हुने गर्छ ।
 यी तीन कुरामध्ये कुनै कुरा कमजोर भएमा खेती कमजोर
 हुनेछ । नराज्ञो हुनेछ । खेतको दोष घाँसमा भए झैं
 मानिसको दोष—राग, द्रेष र मोहमा रहन्छ । त्यस्ता राग
 द्रेष र मोहबाट अलग रहेकालाई दान दिनु असल
 हुनेछ ।

दान स्वर्गको भन्याड भनिन्छ कारण नंकुचित प्रवृत्तिलाई छोड्नु नै देवत्व प्राप्त गर्ने उत्साह हो । कंजूस कपटी स्वर्गमा जान सक्दैनन् । त्यकारण दानको अभ्यास-मा मेरो मेरो भन्ने शब्दलाई हटाउन भगवान् बुझ्दछ आफू बुढ हुनुभन्दा अगाडि बोधिसत्त्व ठौंडा आफ्नो मंगल हात्ती, पत्ती, छोराछोरी, आँखा, मणि र अरु आफ्नो शरीरको मासु पर्यन्त दान दिनुभयो ।

बहौले दानपारमिता, दानउपपारमि र परमत्थ
पारमि सबै पुरा गर्नुभएका कुराहरु जातक कथामा।

यत्त्रत्व छरिएका छन् । कोही व्यक्तिले कठिनदान दिएका
कुराहङ्क पनि बौद्धसाहित्यमा उल्लेख भएको पाउँछौं ।
उदाहरणको लागि एउटा प्रसंग प्रस्तुत गरिन्छ —

भगवान् बुद्धको समयमा एकजना गरीब ब्राह्मण
थियो । उनी यति गरीब थियो कि बस्त्रको नाउँमा एउटै
मात्र बन्दी सिवाय ऊसेंग थिएन ब्राह्मणी बाहिर जाँदा
ब्राह्मण घरमा बन्दी नओडी बस्तुपर्याँ ।

एकदिन भगवान् बुद्धले धर्मदेशमा गर्ने कुरा टोल
टोलमा खबर गर्न आयो । खबर सुनेर दुइजनाका बीच
छलफल भयो । हामी पनि प्रवचन सुन्न जानु-
प्यो । प्रश्न उठ्यो जाने कसरी ? बन्दी एउटैमात्र
छ । त्यसकारण दुबैजना एकेचोटि जान अप्छेरो भयो ।
उच्चालो हुञ्जेल ब्राह्मणी प्रवचन सुन्न जान्छु भनी गइन् ।
ब्राह्मण घरमे बसिरहो । प्रवचन सुन्दै रात प्यो ।
ब्राह्मणी घर फर्किन् । अनि ब्राह्मणले ब्राह्मणीको
सोही बन्दी लाएर बुद्धको उपदेश सुन्न गयो ।
भगवान् बुद्धले त्यसबेला दान बिषयमा प्रवचन
दिइरहनुभएको थियो । प्रवचन सुन्दा मन, हृदय
फराकिलो पानुपर्छ । मन सांगुरो भएमा गरीब र दरिद्र
हुन सक्दछ । यो कुरा उनको मगजमा घुस्यो । मनमा
सियोले घोचे ज्ञें हुन थाल्यो । उनको आपनो दरिद्रता
छैदैछ । तैपनि त्याग गर्ने मन भयो । त्याग गरी आपनो
दरिद्रताबाट मुक्त हुन चाह्नो । तर गर्ने के ? जति जति
प्रवचन सुन्दैगयो, उति उति उनको त्याग चेतनाको बढ्दि
हुँदैगयो । अनि उनले आफूसंग भएको एउटामात्र बन्दी
दान गर्न खोज्यो । केरि उनको मनमा लाय्यो कि त्यो
बन्दी दान गन्यो भने उनले के लगाउने ? आपनो
आड कसरी छोप्ने ? उनले बुद्धको उपदेश सुन्दैगयो ।

त्यही बन्दी भएपनि दान दिनुपन्थी भनी बिचार गन्यो । प-
हिले केही कसेलाई नदिएको ले अहिले दरिद्र हुनुपन्थो ।
बन्दी उताने खोज्छ । केरि मनमा आउँछ । म के
ओढूँ । अन्तमा उनले अधिष्ठान गरी बन्दी फूकाले र

दान स्वर्गको भन्याड भनिन्छ । संकुचित
प्रवृत्तिलाई छोड्नु नै देवत्व प्राप्तिको मार्ग हो ।
कंजस र कपटीले स्वर्गमा जान सबदैन । खास
त्याग अथवा विशुद्ध त्याग गर्नु कठिन छ । त्य-
सैले विशुद्ध मनले दान गर्नु उत्तम मंगल मानि-
एको छ ।

भगवान् बुद्धकहाँ फुस फालिदियो । अनि उनले आ-
फनो अन्तहर्दू मनको विजय उल्लासमा उफोदै खुशी
हुँदै कराउन थाल्यो म जितें, म जितें । त्याग सम्बन्धी
त्यहाँ प्रवचन सुनिरहेका त्यहाँका अन्य व्यक्तिहरूले उनको
मानसिक भाव देलन सकेनन् । सबै आश्चर्य चकित भए ।
तर भगवान् बुद्धले उनको विजय उल्लास बुझनुभयो र
अनुमोदन गर्नुभयो र उनी जितेको कुरा स्पष्ट पार्नुभयो ।
त्यहाँ प्रवचन सुनिरहेका धेरै जसो उपासक उपासिका
भक्तहरू धेरै थिए तर कर्सेले केही दिन सकेको थिएन ।
उनले एउटैमात्र भएको बन्दी पनि दान गन्यो । त्यो
देखेर उनलाई कोशल नरेश प्रसेनजितले ५०० थान
कपडा दिए । मलाई यत्तिका कपडा के काम भनी दुई-
जोरको लागि चाहिँदो कपडासात्र लिई बाकी सबै बुद्ध-
लाई नै दान दियो । यस प्रसंगबाट हामीले त्याग कस्तो-
लाई भनिन्छ भने कुरा बुझ्दछौं । खास त्याग अथवा
दान गर्नु त्यसकारण उत्तम मंगल मानिएको छ ।

के बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो ?

- प्रकाशमान गुप्ताजू
पोखरा

यस्तो मिथ्या प्रलाप गनेहरूले समयको दूरी नाप्न व्याल पनि गनुपने हुन्छ । हिन्दूधर्म बास्तवमा सब-भन्दा पठाडिको सामाजिक विचारहरूको विकास हो । यसमा वैदिक र ब्राह्मण दुवै धर्महरूको समिक्षण पाइन्छ । यसको अतिरिक्त अन्य प्रचलित धर्महरूको महत्वपूर्ण आदर्शहरू, मात्यताहरू, प्रथाहरू, सिद्धान्त र विश्वास यसमा सम्मिलित भएका छन् । त्यसले बरू हिन्दूधर्ममा धेरे धर्महरूको छुट्टाछुट्ट रंगहरू मिसिएको पाइन्छ । यस दृष्टिमा हिन्दूधर्म ने अन्य धर्मबाट उद्भूत भएको मानुपने देखिन्छ । यसबाट प्रष्ठ हुन जान्छ कि विभिन्न धर्म र संस्कृतियो समन्वयबाट हिन्दूधर्मको विकास भएको पाइन्छ अतः हिन्दूधर्मको कुनै निश्चित परिभ्राया दिन सकिन्दैन । अब आएर कुन चाहिँ शूल र कुन चाहिँ शाखा छुट्टाउन हामीलाई गाहो छैन । कुन चाहिँ मात्संस्था र कुन चोइटो हो केलाउन पटककै कठिन छैन । बास्तवमा यहाँनिर दिने दाताभन्दा मागेर गुजारा गर्ने सम्पन्न र मौलिक कसरी हुन सक्छ ? प्रष्ठ भइन सकेको छ ।

भगवान् बुद्धको समयताक भारतमा सबैतिर कर्म-काण्ड, हितामूलक यज्ञ, वर्णव्यवस्थाको प्रचुर प्रचार भएको देला थियो । भनिन्छ हिन्दूदेवता स्वयं ब्रह्माले यज्ञको लागि र सबै यज्ञहरूको समृद्धिको लागि पशुहरूको

निर्माण गरेको हो । त्यसले पशुहरू काटिनु अहिता नै हो । यज्ञमा पशुवध गरेबाट फेरि उत्तम योनिमा जन्म लिइन्छ भने मनुस्मृतिको भनाइ छ । मनुस्मृतिका अनु-सार गौहत्या महान् पाप (महापातक) होइन बरू मासुली पाप (उपपातक) मा गनिन्थ्यो । अतः त्यसबेला त्यो कुनै घृणित कार्य मानिन्दैनथ्यो । लेतिपातीमा आधारित समा-जमा सबभन्दा श्रेष्ठ धन गौधन नै थियो । त्यसले यज्ञहरू-मा गाईलाई चढाइन्थ्यो र बलि दिइन्थ्यो । यात्रवक्यको पनि गौहत्या सम्बन्धमा यस्तै धारणा भएको पाइन्छ ।

'चार विभिन्न वर्णहरूमध्ये अन्नाद्युणहरूलाई गाईको मासु सजिलेसँग प्राप्त थिएन । खास खास वर्वहरूमा मान्न गाई र गोरु काटेर खान्थे । तर ब्राह्मण त पुरोहित थिए । कर्मकाण्डको युग थियो । यज्ञ आदिमा दिनहुँ जस्तो स्तरीय भोजन गाईको मासु उनीहरूको लागि प्रजमानहरूले उपलब्ध गराउँदथे । हरेक दिन कसै न कसै-बाट निम्तो प्राप्त भइनै रहन्थ्यो । अतः पुरोहितहरू दिन-हुँ जस्तो ताजा गाईको मासु भोजन गर्दथे । यज्ञहरूमा काटिएको गाईको अधिकांश हिस्सा पुरोहितले लिन्थे, केवल खुट्टामात्र यज्ञकर्ताहरूको भागमा प्राप्त हुन्थ्यो । विषम्बन्धताको कारण तल्लो वर्गका शूद्रहरूका लागि मारि-एको ताजा गाईको मासु प्राप्त थिएन तसर्थे मरेका अन्य जनावरसँग गाईगोरुको मासु खाएर जीविका चलाउँदथे ।

त्यसताका पाहुनाहरूको उचित सत्कारको लागि गौमांस टक्रन्यानु सामान्य कुरा थियो । त्यसेले पाहुनाहरूलाई गोधन वा गाईको हत्या गराउनेवाला भनिन्थ्यो । अतः किसानहरूको उपयोगी गाई बचाउनको लागि पाहुनाहरू आउंदा गाई फुकाइदिने भन्ने आश्वलायन शूहसूत्रको सुझाव थियो जसबाट किसानहरूको गाई पनि बच्ने र अतिथि नियम पनि भंग नहुने । यो उनको गौहत्या बन्दगर्ने तरफको कदमभन्दा पनि त्यसबेलाको अधिक गौहत्या र गौमांसाहार बिरोधि प्रयोगसमाव थियो ।

“त्यसबेला यज्ञबेदी निरीह पशुहरूको रगतले सिचित हुन्थ्यो र यज्ञमा आहुति हुने पशुहरूको मासु र मज्जाको चटचट शब्द र धुवाले आकाश गुञ्जिन्थ्यो । सोम - सुरापानबाट उन्मुक्त भएर पुरोहितहरू यज्ञमण्डपमा उपस्थित यजमानहरूका स्त्रिहरूसँग लज्जाहीन विनोद गर्दथे । उपयोगी निरीह गौजातिको अकारण संहारबाट धरती प्रभावित थियो । यज्ञहरूमा निरन्तर पशुवध हुनाको कारण मनुष्यहरूको हृदय निरन्तर कठोर र निर्दयी भएर गयो । सबैजना बाहिरी आडम्बरपूर्ण कर्मकाण्डलाई नै धर्मको मुख्य अंग मान्दथे र यसको एकमात्र ठेकेदार पुरोहितहरू थिए । दक्षिनास्त्ररूप यिनले धनी यजमानहरूबाट हात्ती, घोडा, रथ, दास-दासी, धन धान्य, जमीन, सुन र रत्न आदि विविध दान लिन्थे र भोज उडाउँदथे ।”

त्यस समयमा चानुर्वर्ण समाजको व्यवस्था थियो । त्यस समाजमा सबभन्दामाथि ब्राह्मण अनि क्षेत्रियहरू त्यसपछि बैश्य र सबभन्दा तल पिधमा शूद्र पर्दथे मर्यादा क्रममा । यस विभाजनलाई धर्मको आडविएर ईश्वर निर्मित आदर्श समाजको समुचित वर्णविभाजन भनेर ग्रहण गरिएको थियो । यस वर्गीकरणमा मानिसको योग्यता

सीप, कुशलता^१ रुची र द्वन्द्वबेजानिक आधारको जहरत किंचित् महसूस गरिएको थिएन । जहाँ जन्मलेमात्र ब्राह्मण सर्वोत्तम, सर्वभन्दा श्रेष्ठ र जन्मके आधारमा मात्र शूद्रहरू सबभन्दा नीच मानिन्थ्यो । कुनैपनि नैतिक र मानसिक आधारको कार्यमा शूद्रलाई अयोग्य ठहन्याइएको थियो । कुनै बिधि वा उपाय थिएन जसबाट ऐउटा जन्मजात शूद्र कर्मको आधारमा ब्राह्मणमा परिवर्तन होओस् । त्यस्तै कुनै सजाँय थिएन जसले ब्राह्मणलाई शूद्रमा परिवर्तन गर्न सकियोस् । कुनै ब्राह्मणबाट जन्म लिएका अयोग्य नालायकभन्दा नालायक सन्तान च्यामे र सार्कोको पेशा अपनाएर शूद्र हुन सक्तन्थे र कुनै तीक्ष्ण मस्तिष्क, मनमे सीप र कुशलता भएको च्यामे र सार्कोका सन्तानहरू उच्च तहका प्रशासक न्यायवेत्ता र कसेको गुरु बन्न सक्तन्थे । शूद्रहरू वेद पढ्न र पढाउन त परै जाओस् श्रवण गर्ने र जान्ने अधिकारबाट समेत बचित गरिसकेको थियो । शूद्रले वेद श्रवण गरे तिनको कानमा १७ शीशा कोचिदिने र वेद पाठ गर्नेले जिबो कटाई माग्नुपर्दथ्यो । घिउबाट बनेका र स्तरोय पकवान खानबाट उनीहरूलाई बजित गरिएको थियो । स्पष्ट शब्दमा भन्ने हो भने यिनीहरू माथिला वर्गबाट शोषित हुन र पिलिसन तथा तिनीहरूका भरेका जनावरहरू ढल पाइखना सफागर्न मात्र जनिमेका रे । त्यस आदर्श समाजमा नारीको स्थिति अत्यन्त दयनीय थियो । उनीहरूको स्वतन्त्रताको अपहरण गरेर उनीहरूलाई धंगु बनाएर छोडिएको थियो । शूद्रहरू जस्तै स्त्रीहरू पनि शिक्षाका सबै साधनहरूबाट बचित थिए । पुरुषहरूको चिरलंगिनी बनाएर अर्धाङ्गिनीको पदबी दिएर उनीहरूको कठोर नियन्त्रणमा रहनु नै तिनको एकमात्र धर्म थियो । यस भन्दा बढी उनीहरू पुरुषहरूको कामबिनोदको साधन

मात्र थियो । शूद्र तथा स्त्रीहरू नरक योनिमा गनिन्थे । अतः तिनीहरू मोक्ष लाभ गर्न सक्तैन थे, तिनीहरूलाई मोक्ष प्राप्तिको अधिकारबाट बंचित गराइएको थियो । १८। यही नै थियो त्यस ईश्वरप्रदत्त अति आदर्श समाजको समुचित चातुर्बाणिक वर्गीकरण र यसको समानताको आधार तथा परिकल्पना ।

ब्राह्मण नै त्यस समाजका हर्ताकर्ता थिए । धर्मको आडमा संपूर्ण नीति नियमहरूको निर्माण कार्यान्वयन यिनीहरूकै हातमा हुन्थ्यो । शासकहरूलाई यिनीहरूले आफ्नो मुटुमा राखेका हुन्थे । क्षेत्रियहरूलाई सुरक्षाको काममा लगाउँदथे । बैश्यहरू खेतिपाती आदिद्वारा माथिल्ला बर्गहरूलाई पाल्दथे । यज्ञ आदिमा चाहिने संपूर्ण धन, अन्न, कपडा, पशुहरू आदिको व्यवस्थामा जुटिइ-हन्थे र शोषित भइरहन्थे । शूद्रहरू त साथिल्ला तिनै वर्गको सेवाको लागिमात्र थिए । यिनीहरूको उन्नतिको संपूर्ण बाटोहरू बन्द नै थिए । यी चार वर्गहरूमा समानता संभव थिएन । ब्राह्मण र शूद्रको कहिल्यै मेल हुनै शक्तैन्थ्यो । यिनीहरूको मेल केवल एक हङ्कमवाला अन्नदाता र सेवकका रूपमा मात्र संभव थियो । यो चातुर्बाणिक वर्गीकरण वास्तवमा मूर्खतापूर्ण र धूर्ततापूर्ण थियो । यही नै आज समाजमा व्याप्त विभिन्न जातिपाती, उच्चनीच र अनेकन शोषणहरूको पूर्वज वा जन्मदाता हो । वास्तवमा भनू भने चातुर्बाणिक वर्गीकरण ऋमिक असमा-नताको सिद्धान्तमा अडेको छ ।

मनुष्यलाई शूद्रताको दलदलबाट उकास्ने कुनै उपायको त्यस समाजले आविष्कार गरेन र गर्ने आवश्यक पनि ठानेन । कपौं पशुबलि चढाइने महान् उपलब्धभूलक महायज्ञहरू पनि यस स्थितिबाट तिनीहरूलाई पार दिला-उन समर्थ थिएन । जन्मभर शूद्रनै रहन्थे । तिनीहरू

आफैमा शूद्र जन्मन्थे, हेय भएर बाँच्दथे, जतिसुकै योग्यता भएपनि, जतिसुकै सुकर्म, उत्तम चित्तको व्यवहार र जीवन यापन तिनीहरूको रहेतापनि अन्तमा शूद्र नै भएर पिलिसएर तिनको मृत्यु हुन्थ्यो । बहु उत्तम सेवा र कर्मको प्रतिफल पाउन अर्को जुनि पर्खनु पर्ने थोलो ढाडस मात्र दिइन्थ्यो र पूर्वजन्मको कर्मको फलको रूपमा अनेकन अत्याचार र ज्यादतीहरू सहनुपर्दथ्यो । तिनीहरू जन्मिएका निर्दोष शिशुहरू र तिनका दरसन्नान पनि शूद्र नै जन्मन्थे शूद्र नै रहन्थे र क्रमशः शूद्र नै भएर मर्दथे—बंशानुगत कलंक र अभिशाप बोकेर ।

“भारतमा सर्वत्र वैदिक कर्मकाण्डहरूको हिसामूलक यज्ञहरू र बर्णव्यवस्थाको प्रचुर प्रचार थियो । एकातिर ब्राह्मणहरू आपनो भोगेश्वर्यंको प्राप्तिका लागि जनतालाई धमित गराइरहेका थिए । त्यस समयको यस दशालाई देश बिदेशका प्रायः बिद्वान्हरूले स्वीकार गरेका छन् ।”

श्री बैकेटेशनारायण त्रिपाठीका अनुसार, “जुन समयमा बुद्धको जन्म भएको थियो त्यस समयमा पशुयज्ञ पराकाठोमा पुरेको थियो । निर्दोष दीन, हीन असहाय जनावरहरूको रगतले यज्ञदेवी रातै हुन्थ्यो जसबाट यजमानको संकट हटोस, उनका दुष्कर्महरूको फल नष्ट होस् र उसको इच्छाको बोज पल्लवित होस् अनि त्यसमा अभीष्ट फल लागोस् जसमा पूज्यदेव परितृप्त भएर यजमानको मनोकामना पूरा गरोस् ।

अतः त्यसबेलाको रुदिग्रस्त समाजमा मानवमूल्य नरास्रोसेंग पिलिसरूको थियो । यसै हाराहारीमा गौतम बुद्धको जन्म भयो । उनको लागि समाजमा यो बिषय परिस्थिति सहज थिएन । यस्तो समाजव्यवस्थाको बिरोधमा विद्रोहको ज्वार उठ्यो । यस वातावरणीय परिस्थितिले बुद्धधर्मलाई जन्म दिन मद्दत पुन्यायो ।

अतः बुद्धधर्मको उत्पत्ति या इस मानेसा इस देशात्को कर्मकाण्डमा आधारित धर्म र समाजले संघात पुन्याएको मान्य सकिन्छ । बुद्धबाट बहुजनको हित, सुख र कल्याणको लागि मानवतावादी धर्मको प्रतिपादन भयो । पिलिसएका असन्तुष्ट मानिसहरूले यसमा राहतको किरण देखे । सबै अतिहृदैखि मुक्त 'मध्यममार्गको' प्रादुर्भाव भयो । बुद्धले प्रचारात् बर्णव्यवस्था, ब्रह्म, आत्मा आदिको बुद्धिवादी विश्लेषण गरेर यो व्यवस्था मानवजाती र मानवताको विकासमा भहान् बाधक हो भनेर स्पष्ट गरिएका थिए । ईश्वरनिमित्त भनिएको सामाजिक व्यवस्था र त्यसको आधार यति भएष्ट थियो कि त्यसमा सुधार संभव थिएन । त्यसैले त्यसको अन्त गरेर नयाँ सप्ताङ्गको निर्माण गरिनुयियो । तर त्यस रूढीग्रस्त समाजलाई यो मान्य थिएन । अतः यस मानवतावादी धर्मले अनेकन लाज्जाहरू सहनुपन्थ्यो । बिष्णु पुराणमा बौद्ध-धर्मणहरूलाई "पालाडी" भनियो । स्वयं बुद्धलाई बाल्मीकि रामायणमा 'तारितक' भनेर घृणाका वाक्यहरू प्रोक्तन पछि परेनन् । "भर्न लागेका बौद्धहरूको मुखमा पानी दिनु पनि पाप हो भने त्यसबेलाको एउटा कहावतले रितिको वास्तविकतालाई चिह्नण गर्दछ । तर त्यस त्रितीय भएर पनि समाजमा बुद्धधर्मको गौरव घटेन बहुवास्तविक धरातनमा आधारित अहिंसाबादी सद्धर्मको बारेतिर इज्जत बहुन थाल्यो । साधारण जनदेखि दरबारसम्म यत्प्रति अडा बढ्यो । कर्मकाण्ड र छडी पक्ष उरेक्षित हुन थाले । यो उरीहरूको लागि सहय भएन । डा. पी. बी. बापटले "महाभारत पर बौद्धधर्मका प्रभाव" नामक एक लेखदा स्पष्ट उल्लेख गर्नु भएको छ— "बौद्ध तथा जैन अभिलेख अनुसार वैदिक यज्ञहरूमा हजारी गाई, साँडे, बाढा, भेंडा, कुखुरा आदिको हत्या गरिन्थ्यो । यज्ञको लागि ठूलठूला जंगलहरू सद्धाप गरिन्थे-फाडि-

न्थे । आजकाल पनि एक छाक रामरी खान नपाएर छटपटिएका मान्देहरूका बीचमा सयाँ हजारी मुरी अन्न जलाइने, धू र दाउरा लगायत अःय उपयोगी बस्तुहरू डढाइने र उपयोगिता हीन खरानी बनाउने बृहत् हथनहरू, यज्ञहरू दुँवैगरेका पाइन्छन् । त्यसैले ठूलो जनसमुदाय यो दुई धर्महरूको पक्षमा बढ्दैगयो । पंडितहरू 'इतिहासके महायुरुष' मा भन्नुहुँछ—अशोकको उदाहरणले र बुद्धधर्मको प्रचारले मानिसहरूमा मानु नखाने विद्यमा प्रचार हुन थाल्यो । त्यस समयसम्म भारतका ब्राह्मण र क्षेत्रियहरू आमरूपमा मानु खाये र रक्सी पिउनु दुबै कुरा ज्यादै घट्न गयो ।" कारण यो थियो कि उनीहरूको सोच्ने तरीकाले जनतालाई अत्यन्त प्रभावित गय्यो । यसको प्रत्यक्ष वा परोक्ष प्रभाव ब्राह्मणहरूमा पनि पन्थो र उनीहरूले पनि बाध्य भएर नयाँ किसिमले सोच्न थाले ।" अतः आपना गुमेका प्रतिष्ठाहरू प्राप्त गर्ने योजनाहरू बन्न थाल्यो । अनेकन दूरगामी घड्यन्तहरू भए जसको फलस्वरूप यज्ञबलि अनिवार्य ठान्नेहरूको ठाउँमा अहिंसाबादी सम्हले जन्मलियो । अझ सबै ब्राह्मण पुरोहितहरू शुद्ध शाकाहारी समेत बनेर समाजमा देखा परे । त्यसबेलाका शाकाहारी पुरोहित ब्राह्मणहरू अझ ठूल तादातमा भारतमा पाइन्छन् । बिष्णु भएर पुराणकालमा यिनीहरूले बुद्धलाई बिष्णुको अवतारको रूपमा घोषित गर्न पछि परेनन् । दसौ अवतारको इयाली पिटाइयो किनकि "हिन्दूत्वले आपनो आर्लिगतमा बेजोड कतेर बुद्धधर्मको हत्या गर्न चाहन्थ्यो ।" यसरी बुद्धधर्मलाई 'शाखाधर्म' बनाउने प्रयास भयो ।

केही बौद्धआचार्य र धर्मणहरूमा पुरोहितवाद र अवतारबाद नपसेको पनि होइन । यजमान खेलाउने र

सुविधा र स्वतादन गर्ने मोहमा कहीै कहीै बुद्धिमं विकृत र धृणित भएर पनि भनुपन्थो । तर बास्तविकता सबैका सामू॒ श्यष्ट नै छ । संपूर्ण भारतवर्षबाट बौद्ध साहित्य र धर्म लोप गराउने प्रयास नभएको पनि होइन सर संसारका अनेकत ठाउँहरूमा बौद्धधर्म सम्बन्धी साहित्य र बौद्धबाङ्मय आँखै भौलिकरूपमा सुरक्षित नै पाइन्छन् ।

अग्ले आएर आधुनिक युगमा यस सम्पत्तप्रधान धर्मको औचित्य ज्ञन प्रष्ठिएको छ । बौद्धहरूको अनित्यवादी दर्शन प्रामाणिक गर्न विज्ञानको प्रयास सफल भएको छ । यसरी यसलाई वैज्ञानिक आधारमा प्रमाणित गरिएको छ ।

बुद्धधर्म सम्बन्धसां पं. नेहरू भनुहुन्छ, “बुद्धमा प्रचलित धर्म, अन्धविश्वास, कर्मकाण्ड र यज्ञ आदिको प्रथा र यसका साथ जोडिएको निहित स्वार्थमायि हमला गर्ने साहस थियो । उनले आधिभौतिक र परमार्थी दृष्टिकोणका करामतहरू, अलोकिक व्यापार आदिको बिरोध गरे । तर अर्को तर्क बुद्धि र अनुभवमा अधारित थियो । उनले तीति र सदाचारमा जोड दिए । उनको ढंग मनो-वैज्ञानिक विलेपण गर्नु थियो र उनको मनोविज्ञानमा आत्मालाई कुनै स्थान दिइएको थिएन । उनको दृष्टिकोण आधिभौतिक कल्पनाको ब्रासी हावाको पश्चात् पहाडको ताजा हावाको हल्का चोट जस्तो लाग्दछ ।”

धर्मशास्त्रको अपौरुषेयताको बुद्धिमंमा कुनै स्थान छैन । सृष्टिकर्ताको मान्यता प्रकृतिको बिकास सम्बन्धी नियमसंग मेल खाँदैन । बास्तवमा संसारको सृष्टि कर्तवाट गरिएको होइन वरु यसको बिकास हुँदैआएको छ भन्ने बुद्धिमंको भनाइ छ जसलाई प्रमाणित गर्न आधुनिक विज्ञान पनि सक्षम छ । ईश्वरको अस्तित्व धेरै ठाउँमा अन्धविश्वास जगाउने २ शोषणलाई व्यापकता

दिलाउने माध्यममात्र बनेका छन् । अतः नैतिकतालाई शिरोधार्य गरी शील, समाधि र प्रजाद्वारा निर्देशित हुनु बढी व्यावहारिक र वैज्ञानिक देखिन्छ ।

“आऊ परीक्षण गर अनि निर्णय गर” यस धर्मको खुलापन हो । एउटा वैज्ञानिक आधार हो संसारको सायद कुनै अर्को धर्मले यो हाँक स्वीकार्न तत्पर हुँदै । ‘सबैको लागि समानता’ यसको मूलभूत मान्यता हो । तर शतप्रतिशतको निर्णय र सबैजनहिताय-चेतनशील विवेकशील मनुष्यमा कदापि लाग्नु हुन सक्तैन । अतः यो कुरा संभव केवल तानाशाही व्यवस्था र सैनिक डण्डाको भरमा मात्र हुन सक्तछ । बास्तवमा बहुजनको निर्णय र बहुजनहितायमै सम्भव र विवेकशील आधुनिक मानवको बास्तविक छनौट हो ।

आजको युग विज्ञान र बुद्धको युग हो । आजको सम्भव मानव बुद्धिको कसीमा जाँचेमात्र कुनै कुरा स्वीकार गर्ने गर्दछन् । अति एकोहोरो आस्था र विश्वासले रुटीको रूप धारण गरेको पाइन्छ । त्यस्तै शंकाको समाधान समयमै हुनुपर्दछ र सत्यासत्यलाई जसरी पनि खोजेर निकाल्नुपर्दछ । कुनै हालतमा पनि प्रकट हुन दिनुपर्दछ ।

पादटिप्पणी -

१. संस्कृतिके चार अध्याय - डा० रामधारिसिंह दिनकर
२. “ “ “ - “ “ पेज ३५
३. वर्णव्यवस्था - महात्मा गान्धी पेज ११.
४. हिंदुस्तानकी कहानी, पं० जवाहरलाल नेहरू, पेज ३५-३६.
५. डा० अन्देदकर, बौद्ध क्यों बने ? - कंवल भारती पेज ३०.
६. “ “ “ “ ”

७. संस्कृतके चार अध्याय - डा० दिनकर	पेज ७४.	पेज १७
८. डा० अम्बेदकर, बौद्ध क्यों बने ? - कंवल भारती	पेज २७.	
९. " " " "	" "	पेज २१२
१०. " " " "	" पेज २८	पेज १८
११. मनुस्मृति - ५-३९-४०		पेज २३
१२. " - ११-५९		
१३. याज्ञवल्य स्मृति - ३-२२७ र ३-२३४		
१४. अछूत कौन और कैसे ? - डा० अम्बेदकर		
१५. " " " - " "	पेज ११६	
१६. रावण और उनकी लंका - चन्द्रिकाप्रसाद जिज्ञासु,		
		पेज ७५.
१७. अछूत कौन और कैसे - डा० अम्बेदकर		
१८. भगवान् बुद्ध और उनका धर्म - डा० अम्बेदकर		
१९. " " " " "	" पेज ७५	
२०. डा० अम्बेदकर, बौद्ध क्यों बने ? - कंवल भारती		
		पेज ७४

बद्ध तिमी फेरि आऊ

- शुक्रमाया मानवधर
संगा, काम्ब्रे

बुद्ध तिमी फेरि आऊ
तिमीलाई पर्खेर
घेरै मानिस छटपटाइरहेछन्
शान्तिको रस चस्न ।

बुद्ध तिमी फेरि आऊ
संसारलाई मुक्ति दिन
आँखिवेशी भूमरी हटाउन
पचशीललाई पुनर्जागरण दिन ।

बुद्ध तिमी फेरि आऊ
आर्यसत्य सिकाऊ
भेदभावको जथालाई
फूटाउन ध्वंश गर्ने ।

बुद्ध तिसी केरि आऊ
नयाँ युग सजाऊ
तिम्रो यहाँ खाँचो छ
आऊ समानता जगाऊ ।

मनुष्य याके दयेमाःगु गुणधर्म व लक्षण

- श्रामणेर कोलित

संसारे नानाप्रकारेया प्राणीपि जन्म जुइ । जन्म जुव उवध प्राणीपिनि उन्नतिया लैपुइ बनाः सुखोपभोगी जावन हने थः । तर न्हाहा प्राणीपि न व लैपुइ बने मरु छायधासाङ्गः व पशुत्यके चिन्तनशक्ति मदु, उक्ति यानाः पि मनिगु ज्या छु, छु याये त्यः, छु याये मत्यः धकाः विचाः यानाः थुइकेगु शक्ति इमिके मदु । तर जन्म जूथे उन्नतिया लैपुइ बने फुहा प्राणी संसारे छह्य जक हे दु । व खः मनुष्य । मनुष्य चिन्तनशक्ति दुहा श्रेष्ठहु प्राणी खः । उक्ति मनुष्यं जीवनय् उन्नति यायेकु । तर मनुष्य जीवनय् उन्नतिया लागी चिन्तनशक्ति जक दयां मगाः गुणधर्म न माः । वयेतु मानवजीवन उन्नति जुइगु लक्षण न माः । थुपि गुणधर्म व लक्षण बृद्धि मयासे नये त्वने द्यने यानाः कामतृष्णाय जक भुने जुइमात्रं मनू उन्नतिया लैपुइ बनेकै मखु । बहु मनू न पशु न समान हे ज्वी । उक्ति हे खः संस्कृत्य पण्डितपिंसं धयातःगु

“येषां न विद्या न तपो न दानं ज्ञानं न शीलं न गुणो धर्म ते मर्त्यलोके भुवि भारभूता, मनुष्यरूपेण सृगाश्चरन्ति ।” अर्थ— गुहासिके विद्या, तपस्या दान बोगु बानि, ज्ञान, शील गुण व आगम धर्म दैमखु, उह्यव्यक्ति मनुष्यरूप लोके चाचाः हिलाजुइहा पशु थे खः ।

थुपि गुणधर्म मनूर्पि मनूत झीगु समाजे मदुगु मखु, यस्वं खने दु । अजाःपि हे खः कर्मकल्य विश्वास मयासे, पुण्य पाप कर्मय विश्वास मयासे, छन्ह सीमानि धैगु

लोमंकाः सुइतं न धिड्छगः हे दान मब्युसे लोमी जुयाः स्वार्थी जुयाः शीलपालन मयासे गुण व आगम धर्मयात लोमंकाः अभिमानी जुयाः झंगः व पशुत थे ई बितेयानाः मनुष्य जीवनहनीपि ज्वी, थुजाःपि मनूत गवले वे भिगु उन्नतिया लैपुइ बनी मखु । बहु अजाःमेसिगु जीवन थव लोके न परलोके न अधिकार जुइकाच्चनेमाली झन झन विनाशया लैपुइ बनेमाली ।

दान, शील व श्रद्धा आदि गुणधर्म पुण्य लाइगु भिगु ज्या खः । उक्ति मानवजीवनया उन्नतिया लागी लौकिक व आध्यात्मिक निगृपाखे न उन्नति ज्वीमाः ।

वयेतु, “इध सोचति पेचव सोचति” थव जन्मे न सेपु जन्मे न यह्यं यानागु मनिगु ज्या लुमंकाः दुःख, शोक, संताप चायेमाली । उदाहरणया लागी धम्मपदे चुन्दसूकरिक व देवदत्तयागु बाखं निपु संक्षिप्तं लुमंके बहः जू । चुन्दसूकरिक छह्य भगवान् बुद्ध जेतवनारामे बर्षावास चवनाविज्याः बले विहार लिक्कसं फा स्यानाः जीविका याइहा खः । अपायस्कं महाकारणिकह्य बुद्ध लिक्कसं चवनाविज्याः सां तबि गुबले हे विहारे छकः दुहाँ बनाः धर्मे कर्म यानाः भगवान् बुद्धयागु बाखं न्यनेगु बानि व चुन्दसूकरिकयाके मदु । फा स्याइगु न व्वाःगु लः म्वा म्वाकं फायागु श्वतुइ लुइकाः । अन्तिमे थुकीयागु विपाकं थः न थव जन्मे

का थें हाला: सिनावने माल। सिनावना: परलोके नरके
जन्म कथा: अथे हे दुःख सीमाल।

अथे हे देवदत्त नं स्वानाच्चंतक भगवान् बुद्धयात
वैरभाव तथा: याथे ज्यूगुतक पञ्चमहापापकर्म यात।
अन्तिमे सुयागु नं भरोसा मदेका: सिनावना: अबीचि महा-
नरके जन्म कायेमाल। शुकि सी दु मनुष्य जीवन अव-
लोके नं परलोके नं उन्नति यायेगु खःसा गुणधर्मपाखे नं
उन्नति याये माः।

गुणधर्म धैगु छु? गुणधर्म दान, शील, भावना,
करुणा, संतो, कृतज्ञता आदि गुणाङ्गः थःत नं
कर्पित नं मिनीगु कथं मनुष्य जीवनं अभिवृद्धि यायेगु
खः। तर वर्तमाने द्यु जुयाच्चन? मनुष्य जीवन उन्नतिया
नामं क्षेँ बू, लुँ व सन्वशास्त्र, विज्ञान आदि आर्थिक
व लौकिकपाखे जक उन्नति जुया: श्रेष्ठ गुणधर्म व मनु-
ष्यव लोकंकाच्चन। हानं थौकन्हे समजे न्हाकव हैं
मन भिका: दान शीलादि पुर्णकर्म याःसां नं गुणवान् छूसरा
नं गरिब, अहिंसक स्नूयात थाये मडु। बह धनवान् व
बलवान् जक खःसा, न्हावव है मन मन्भिसां, चण्डाल
ज्यानमारासा गुण मदुसां तःधंहा, पुर्णवान्मृत्यु, उन्नति
जीवनहनीह्य मनूयात थे समजे थाय दु। थथे फुकं जुया-
वनाच्चर्वगु सत्यसत्यकथं थुडिकेगु ज्ञान, विवेक बुद्धि मदुगुलि
व गुणधर्म याकनं मानवसमाजे विनाश जुयावनाच्चंगुलि मखुला?
भौतिक उन्नतियात जक थाय झूगुर्ति नखुला विश्व अशान्तियात
नं थीं कंहे भौतिक उन्नति मूल् जुयाच्चंगु दु। इव उन्नति

शीत माःगु न्वानाच्चंतते जक खः। सिनावने धुँहै
ज्यासेले मजू, शीर्षि नापं लू लू नं गुबले बइ नं मखु।
बद्धापाला निह्य जक हे दु। व खः अह्य यानावःगु पुण्य
व पापकर्म जक। पुण्य लाइगु भिगु रथा यायेगु हे
मनुष्यजीवन उन्नति लुइगु लंपु खः। दान शील भद्रादि
गुणधर्म पुण्य लाइगु भिगु ज्या खः। उकि मानवजीवनया
उन्नतिया लागी लौकिक व आध्यात्मिक निगृषाखे नं
अभिवृद्धि जुइमाः। शुर्पि निगृषाखे उन्नति लुइत मनू-
याके दयेमाःगु लक्षण खुगु बुद्धिसं उल्लेख यानातःगु दु।
व थथे खः-

“आरोग्यमिद्धे परमं च लाभं, सीलं च बुद्धानं सतं सुतं च
धर्मानुवृति च अलीनता च, अथस्सद्वारा पमुखा छलेते”
अर्थ— लव्य मद्येकाच्चनेगु, शील पालनयायेगु, बुद्धान-
पिनिगु उपदेश न्यनेगु, विद्वत्ता, धर्मनुसार आचरणयायेगु,
तुगु: चकंकेगु अल्सी मज्जीगु।

शुर्पि खुगु लक्षणं सम्पूर्णह्य मनुखं न्हागु ज्या याःसां
नं भिक ज्या याइ। दक्षियाना: दयागु जीवन थुगु
जन्मे नं सुखोपभोगी जुया: संतोषं जीवन हने फे,
परलोके नं अथे हे सन्तोषं व प्रीति जीवन हने फे।
थज्या गु जीवन हे धायेगु सार्थकगु जीवन खः। उकि
मनुष्यजीवनया उन्नति व विकासया निर्भित च्चे ज्यनागु
खुगु अंग व गुणधर्मं तस्सकं अत्यावश्यक जू। वथे तु मनुष्य
प्राणीविस पालन यायेमाःगु मानवधर्म खः।

“धर्मयुद्ध बाहिरी जीतको लागि हुँदैन त्यो त हारेर पनि जित्नको लागि हुँछ।”

- रवीन्द्रनाथ ठाकुर

मां-बौ व कायम्हायपिनिग धर्म

— श्रामणेर दीपंकर, श्रीलंका

धोकहे सनूतयके धर्म कर्म यायेगुली उत्तिकं मन
बनाच्चंगु छने दु । तर छेँ-य् छेँ-य् परिवारे चंचलेदेवले
धर्वंथवे यायेमा:गु कर्तव्य धर्म धा:सा यानाच्चंगु छने मदु।
धोकहेया परिवारपाले छकः बालक मिथि व्यासःस्वत
धा:सा मां बौ व कायम्हाय्या बिचे थकव ल्वापु कचवं
जुयाववाच्चंगु छने दु । अथे जुयाच्चंगु थी थी बिचाः
विले मजूगुलि ला अथवा कर्तव्य पालन मजूगुलि ला
मस्यु । दिचार ला थी थी मनूते जुइषु । बिचार मिले
हे जुहमा: धयागु मदु तर थःथह्यः यायेमा:गु कर्तव्य ला
पालन जुहमा: पक्कां छः । भगवान् बुद्ध्या उपदेश सि-
गालोदाद धयागु सूत्र व्वनास्वयेवले छेँ-य् छेँ-य् ल्वापु
कचवं पिहाँ वैगु थःथःपिसं यायेमा:गु कर्तव्य पालन
मजूगुलि थे च्च । सिगालोदादसूत्र कथं मांवौपिसं
कायम्हाय्यपित यायेमा:गु कर्तव्य न्याता दुयें कायम्हा-
य्यपिसं मांवौपिनिप्रति यायेमा:गु कर्तव्य न्यता दु
धकाः धयातःगु साप हे मनासिद्ध जू । उक्त सूत्रे धैतःथे
थवंथवे कर्तव्य पालन जूसा परिवारे ल्वापु व कचवं
हैमख ला धै थे च्च ।

मांडौपिंगु कर्तव्य- १) काय्महायपिन्त मर्भिगु-
उदां तापाका तयेगु । २) भिगु उयाय् न्होउयाकातयेगु,
३) बांलाःगु शिक्षा दोगु, ४) मिलेर्जपिन्ताय उयाहायना

बीग, ५) ईव्यः कथं अंश भाग थलाबीग ।

मर्दानिसे मांशैपिसं थः कायद्धायपित भिगु
ज्याय व भिथाय लाकेगुकुतः यथेमाः । अले इभिगु मन
भिनाच्चवनी ।

कायम्हायपित इलय अश बियातःसा
 लिपा कचव वैमखु । लिपा अंश छुतय् यानाबी-
 बले कचवं वयाः थवंथवय् तापानावने फु ।
 थुकथं मांबु इलय् हे बिचाः यानाः कर्तंव्य
 पालन यानाव्युसा परिवारलिसे सदां स्वापु
 बांलानाच्वनी ।

आखः न बांलाक व्वकाः शिक्षित यानादी माः । थौंकन्हे
 व्वनामतःपिन्त गनं न बांलाःगु थाय् मदु, मान मदु ।
 आखः व्वनामतल धायेवं भिगु छु मभिगु छु गन छु
 ज्या यायेमाः, गन गथे छु खें ल्हाये माः धैगु थवीमखु ।
 आखः व्वनामतःपिसं मांबौश खें न न्यनोमखु । खजा
 थौंकन्हे व्वनामतःपिसं न मांबौशा खें मस्यं धैगु न्यने दु ।
 तालोम मन्त धायेवं संगत मभिन धायेवं थथे जड यः ।

काय्या यःह्य नाप व्याहा यानादीमः । खजा
थौकन्हे मांबौयिसं व्याहा यानामव्यूसां अपाय्सकं ल्याः
मदु । अप्सां एशिया देशे मांअबुं व्याहायानादीगु चलन
जुगुलि बुद्धं न अथे धैविज्यागु जुइमाः । मांअबुं व्याहा-

यानाबीबले कायम्हायपिनि मयः ह्य भौमचा व भा: त लात कि
त्वापु व कचवं पिहाँ वयेषु । उकि मांबौ व कायम्हायपि
नापं चवनाः खं लहानाः व्याहा यानबीमाः ।

कायम्हायपिनि ईव्यः कथं अंश दियातः सा लिपा
कचवं पिहाँ वं मखु । काययात व्याहा यानाबीयाः मचा
खाचा दतकि अंश बियाः रक्षा यानातयेगु नं बांलाः गु
चखन खः । अंश भाग छुते यानामध्यूतले त्वापु पि-
कथाच्चवनी । त्वानाः अंश छुतेयानाबीबले थः थः
सम्बन्ध तापानावनी । थुकीया लागी सकले भिले जुयाः
कमाय नं यायेमाः । थुकथं कर्तव्य पालन जूसा परिवार
मिले जुयाच्चवने फे ।

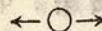
मांबौपिसं कायम्हायपिनि थुकथं कर्तव्य पालन
यायेमाः थे कायपिसं नं मां अबुपिनिप्रति न्याता प्रकारं
कर्तव्य पालन यायेमाः—

- १) मांबौपिनि नके त्वंके यानाः पालन यायेगु
- २) मांबौपिनिगु ज्या यानाबीगु ३) थःगु भिगु कुल

परस्परा बचे यायेगु ४) मांबौपिसं व्यूगु धन सम्पत्ति
बचे यायेगु ५) मांबौपि मदये धुकाः गुण लुमंकाः धर्म-
कर्म यानाबीगु । स्वानाच्चवंबले मांबौपिनि भिगु लङ्पुइ
तया बीगु उत्तमगु सेवा खः ।

मांबौपिसं थःमचात चीधिकः बले नकाः त्वंकाः व
खि च्च कयाः पालन पोषण यानाः ब्बलंकाबिल उकि
कायम्हायपिगु कर्तव्य धर्म खः बैस वने धुक्पि मांबौ
पिनिगु सेवा यायेगु, नके त्वंके यानाः पाले यानातयेगु ।
अले मांबौपि खुसि जुइ । कायम्हायपिनि नुरले स्या-
कक छुं धाइ मखु । अले सुखपूर्वकं जीवन हने के ।

कायपिसं मांबूवं व्यूगु अंश धन सम्पत्ति नं रक्षा
यानातयेमाः । अथे जूसा मांबौपिनि कायपिनिर'त माया
दयाच्चवनी । योकन्हे गुलिस्यां जितः पावे जूगु अंश नि
यत्थे याये धकाः यः यः थे खचं यानाः फुकी । अथे या-
येगु उचित मजू । च्चे धया तःथे परस्परं कर्तव्य पालन
जूसा धर्म स्वतः पालन जुइ । अले जीवम याडेक हने दे ।

“कुटनीति प्राकृतिक मानवीय नियमहरूको विवर एक यस्तो दुर्गुण हो कि
जुनले संसारका ठूला भागलाई परतन्त्रताको जंजीरमा जकदिराखेको छ र जुन
मानवताको विकासमा ठूलो बाधा हो ।”

रोमां रोलां

॥ बुद्धवचनया प्यता लक्षण
संसारचक्रया अनन्त अपरम्पार लीला व संसार
चक्रया गतिया नाप नापं बुद्धशासन व सद्गुर्मया नं न्हास-
या नापनापं उगु समयया मनुष्यर्पि अल्पआयु, कमबुद्धि,
अल्पज्ञान व अल्पप्रज्ञा ज्वीगु समय वैगु अवलोकन याना-
बिज्ञानाः श्रद्धा दुर्पि भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपाकां-
दि कुलपुत्र अथवा कुलपुत्रीपिसं बुद्धशासन व सद्गुर्मया
ज्योति सदाकालं ताः कालतकं चिरस्थायीया लागी
'बहुजनहिताय बहुजनसुखाय, सर्वप्रकारं जगतो हिताय
या लागी सम्यक्सम्बुद्ध भगवान् तथागतं भविष्ये जू
बिज्ञाह्वा न्हापांहा अनागत बुद्ध मैत्रेय बोधिसत्त्वायात
भगवानं "अध्यासयसंचोदनसूत्रे" थथे ध्याविज्ञात-
'अपि तु मैत्रेय चतुर्भिः कारणः प्रतिभानं सर्वबुद्धभाषितम्।
गथे कि, हे मैत्रेय ! प्यता कारण दुगु खेयात व्याकव बुद्ध-
पिसं कनाविज्ञायु (बुद्धवचन) धकाः सीकि ।

कतमेत्तुभिः ? प्यता छु छु खः ?

इह मैत्रेय, हे मैत्रेय ! थुगु थथे—
१. प्रतिभानं सत्योपसंहितं भवति, नासत्योपसंहितम् ।

सत्ययागु अर्थं दुगु जुइ, असत्ययागु मखु ।

२. धर्मोपसंहितं भवति, नाधर्मोपसंहितम् ।

धर्मया खं दुगु जुइ, अधर्मयागु मखु ।

३. कलेशाहायकं भवति, न कलेशविवर्धकम् ।

कलेश (दुःख) पाप मदयेकेगु जुइ, बधय् यायेगु मखु ।

आनन्दभूमि

बुद्धवचनया प्यता लक्षण

- महेन्द्ररत्न वज्राचार्य

सबलबाहौः, ये-

४. निर्वाणगुणानुशंसदर्शकं भवति, न संसारगुणानुशंस-
दर्शकम् ।

निर्वाणगुण क्यनेगु जुइ, संसारगुण मखु ।

एभिश्चतुर्भिः । पेयालं ॥ थुलि प्यता ॥

आपत्ति (निषेध) याये मज्यूगु कारण-

यस्य कस्यचिन्मैत्रेय एभिश्चतुर्भिः कारणः प्रतिभानं
प्रतिभाति प्रतिभास्थति वा, तत्र श्राद्धः कुलपुत्रैः कुल-
दुहितृभिर्वा बुद्धसंज्ञोत्पादविद्या शास्त्रसंज्ञा कृत्वा । स
धर्मं श्रोतव्यः ।

‘हे मैत्रेय ! सुं गुह्य मनुखं थुजोगु प्यता कारण दुगु
खं (वचन) लहाइ, कनी, अन श्रद्धादुर्पि कुलपुत्र वा कुल-
पुत्रीपिसं गथे शास्त्रा बुद्धभगवानं कनाविज्ञात अथे हे
थ खः, धकाः धर्म न्यनेमाः (प्रहण यायेमाः) ।

तत्कस्य हेतोः ? थव छुया कारण धाःसा-

यत्किञ्चिच्चमैत्रेय सुभाषितं सर्व तद्बुद्धभाषितम् ।

हे मैत्रेय ! गुलिनं भिगु सुभाषित वचन दु, उगु व्याकवं
बुद्धपिसं कनाविज्ञायु (बुद्धवचन) खः धकाः सीकि ।

तत्र मैत्रेय य इमानि प्रतिभानानि प्रमिक्षिपेत्-
नैतानि बुद्धभाषितानीति, तेषु च अगौरवसुत्पादयत्पुद्ग-
लविद्वेषेण, तेन सर्वबुद्धभाषितं प्रतिभानं प्रतिक्षिप्तं भव-
ति । धर्मं प्रतिक्षिप्य धर्मव्यसनसंवर्धनीयेन कर्मणा अपा-
यगामी भवति ।

हाकनं अन हे मंत्रेय ! सुं गुहा मनुखं थुजोगु वचन-
यात निन्दा यानाः धाइ कि थव बुद्धपिसं कनाबिज्याःगु
खे बुद्धवचन मखु धकाः थुकिह श्रद्धा ते मखु अश्रद्धाया
मिखां स्वै, गौरव याइ मखु, उजोह्य द्वेष दुहा मनुखं
व्याक्व बुद्धपिसं कनाबिज्याःगु वचनयात निन्दा याःगु
जुइ । अले धर्मयात निन्दा यानाःलि धर्म मखनीगु (धर्म-
यात हानि जुइगु) कर्म यानाःलि उह्य घोर नरकय् वनी-
ह्य जुइ ।

चव्य न्हाववयाग् सूक्ष्मप्रथ थों झीगु न्हावे दुर्लभ
जक मखसे थव लोकय् दुष्ट जुया वने धुकल थे च्वं ।

प्रस्तुत अंश जक शार्णितदेव आचार्य जुं सूब-सूबान्तर्भुनः
समुच्चय यानाः दयेकाथकूगु शिक्षासमुच्चयया न्हापांगु
दानपारमिता परिच्छेदस उद्भूत जुयाच्वंगु दु । अले थु-
किया 'भाषा' बुद्धधर्म व नेपालभाषाया न्हापांगु लयपौ
'बुद्धधर्म' वर्ष १ ल्याः ३, ३, ४ ब. सं. २४६९ जेष्ठ
असार, श्रावणया अङ्गु तेज नं. १२ सस्व धर्म आदित्य
धर्माचार्यजुं नं प्रकाशयानावंगु दु
१. यं किंचिद् बुद्धेन भासितं सबं तं सुभाषितं ।
२. ए किंचिद् भते भगवता बुद्धेन भासितं सब्बे ते सभा-
सिते वा ।

तमो बुद्धाय !

बौद्ध ध्वाँय् अति नं बांला: उकीया उन न्याता रे
वैचुगु, ह्यासुगु, ह्याउंगु, तुयूगु मेगु सेँला रंग रे ।

शास्ताया ह्यापिज्वःगु रशिम, बौद्धध्वाँय्यारे
धर्मकथो फररर ब्वःगु, बौद्धध्वाँय् उच्च रे ।

वैचुगु उनं शादित ब्यूसा, ह्यासुगु उनं करुणा रे
ह्याउंगु उनं वीर्य क्यंसा, तुयूगु उनं शील रे ।

— शान्तरत्त शावय —
सेँला उनं धैचवन स्व, बौद्धजगत दनि रे
न्याता उनं छथायु मुनाः शान्ति-सन्देश बिल रे ।
पंचरश्म कङ्गः धाःगु, बौद्धध्वाँय् ब्वयेके रे
विश्वशान्ति थुलं तयेत, शरण बुद्धया काव रे ।

बहे ध्वाँयक्त्रय मुनाः क्षी, सः शान्तिया तये रे
समता शान्तिया सार्ग खः, असमानता ब्याकुक न्हूके रे ।

हाकनं अन हे मन्त्रेय ! सुं गृह्य मनुखं थुजोगु वचन-
यात निन्दा यानाः धाइ कि थव बुद्धपिंस कनाबिज्याःगु
खं बुद्धवचन मखु धकाः थुकिह थदा ते मखु, अभद्राया
मिखां स्वै, गोरव याइ मखु, उजोहृ द्वे दुहा मनुखं
व्याव बुद्धपिंस कनाबिज्याःगु वचनयात निन्दा याःगु
जुइ । अले धर्मयात निन्दा यानाःलि धर्म मखनीगु (धर्म-
यात हानि जुइगु) कर्म यानाःलि उह्य घोर नरकय् वनी-
हा जुइ ।

चवय् न्हुब्बवयागु सूक्ष्मयथ थों ज्ञीगु न्ह्याने दुर्लभ
जक मखसे थव लोकय् लुध्न जुया वने धुकल थे चं ।

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

तमो बुद्धाय !

बौद्ध धर्माय् अति तं बांलाः उकीया उन न्याता रे
वँचुगु, ह्यासुगु, ह्याडँगु, तुयूगु मेगु सेँला रंग रे ।

शास्ताया हां पिजवःगु रश्मि, बौद्धधर्माय् या रे
धर्मकथो कररर ब्वःगु, बौद्धधर्माय् उच्च रे ।

वँचुगु उन शास्ति ब्वूसा, ह्यासुगु उन करणा रे
ह्याडँगु उन बीर्य ब्वंसा, तुयूगु उन शील रे ।

प्रस्तुत अंश जक शान्तिदेव आचार्य जुं सूक्त-सूक्तात्तत् मुनः ।
समुच्चय यानाः दयेकाथकूगु शिक्षासमुच्चयया न्हापांगु
दानपारमिता परिच्छेदस उद्भृत जुयाच्चंगु दु । अले थु-
कीया 'भाषा' बुद्धधर्मं व नेपालभाषाया न्हापांगु लयपौ
‘बुद्धधर्म’ वर्ष १ ल्याः ३, ३, ४ बु. सं. २४६९ जेठ
असार, श्रावणया अङ्गु तेज नं. १२ सस्व धर्म्म आदित्य
धर्माचार्यजुं नं प्रकाशयानावंगु दु

१. यं किचिद् बुद्धेन भासितं सब्बं तं सुभाषित ।
२. ए किचिद् भते भगवता बुद्धेन भासितं सब्बे ते सभा-
सिते वा ।

सेँला उन धैच्चन स्व, बौद्धजगत दनि रे
न्याता उन ध्यायु मुनाः शान्ति-सन्देश बिल रे ।

पंचरश्मि करुः धा:गु, बौद्धधर्माय् ब्वयेके रे
विश्वशान्ति थुलं तयेत, शरण बुद्धया काव रे ।

वहे धर्माय् ब्वय मुनाः की, सः शान्तिया तये रे
समता शान्तिया सार्गं लः, असमानता ब्याकक न्हके रे ।

होम, यज्ञ यायेगु व आहुति बीगु बौद्धधर्म मखु

ब० आ० कनकद्वीप

अर्थात् दुगुचा, च्वलेचा, सा, दोहे इत्यादि प्राणीपि
स्याइगु यज्ञय् महर्षिपि गवले अथनी मखु ।

बुद्ध्या तप्यंगु खे भाय् छु धाःसा यज्ञय् प्राणीहत्या
यानाः जजमानं कायं-वाचा-मनसा भक्तशल कर्म याइ ।

प्रतीक जक यानाः जि हिसा कर्म यज्ञ सिध्येका
धाःसां वं अमंगल यागुः जुइ । अ खेया छुमां अंगुत्तर
निकाय व सुत्तिपात धाःगुली अथे च्वयातगु दु-

छकः सिद्धार्थ बुद्ध श्रावस्तीया जेतबने अनाथ पि-
डिकया आरामय् च्वनाविज्या:बले उद्गतशरीर ब्राह्मणं
महायज्ञ यायेत सनाच्वंगु जुयाच्वन । व हे यज्ञय् दुप्या-
येत यस्को दोहेचा व साचात नं चिनातैतल । अले व
चिनातःपि दोहे, सा व दुगुवां थें हे ज्याय् ब्रवः फये माली
धका: ग्राम्यां ज्या यानाच्वंपि भवाति व च्यः तय नं तसकं
लिमलानाच्वन । उगु हे इलय् उद्गतशरीर ब्राह्मण
(ब्रह्म) बुद्धयाथ् वनाः महु महु न्यनाः न्हृसः लिसः
छत्वाचा खे ह्लाचन । अबले व बुद्धयात यज्ञमा महत्ता
कन । अन व ब्रह्मलिसे बुद्धया थथे खे जुल -

बुद्धं थथे धे बिज्यात- “हे ब्राह्मण ! जि नं न्यना
कि यज्ञय् मि तथेगु व यज्ञय् दुप्यायेत पशुत चीगु ज्या
त धं हैं !”

ब्रह्म नं खे लिसा तल- ‘व हे ला । जि धेच्वना कि
यज्ञय यायेगु व यज्ञय् पशुत दुप्यायेगु तसकं मि धका: !’

उर्कि जी निम्हेस्यां छां हे मत् खः धाःसां ज्यू !
 थथे मिलय् मनुइ कथं खं जुयाच्यंगुल आनन्द
 भिक्षुं साप हे आग्रह यासेलि बुद्धं कनाबिज्यात- 'मु
 मनुखं यज्ञ यायेत मि च्याको वं स्वंग् दुखोत्पादक अकुशल
 त्वाभः ज्वंग् जुइ । व स्वंग् त्वाभःया नां खः- कायशस्त्र,
 वाक्शस्त्र व चित्तशस्त्र । सुनां यज्ञ याइ वं दुखः वइगु
 प्राणी हिंसा अकुशल चित्तशस्त्र काइ । यज्ञ यायेगु उजं
 बीबले दुःख वइगु अकुशल वाक् शस्त्र काइ । व धुकाः
 हानं प्राणीआहुति बिया: दुःख वइगु अकुशल कायशस्त्र
 काइ ।

(व० आ० कनकद्वीप)

हे ब्राह्मण ! उर्कि थव येहे स्वताजि मि त्वःतेगु
 बांलाः । व स्वता मि खः कामर्मिन, द्वे बामिन व सोहारग्नि
 सु मनू कामाभिमूत जुया: वें यें उइयें चाइ वं कायेन
 वाचा मनसा कुकर्म याइ । अथे हे द्वेष एवं सोहं जाह्य
 मनुखं कायेन वाचा मनसा कुकर्म यानाः दुर्गतिइ लाइ ।
 थुकीया पलेसा आहुनेयग्नि, ग्रहपताग्नि व दिविखणेयग्नि
 यायेगु बांलाः व छु धाःसा-मां बौया सम्मान आहुनेयग्नि
 खः । थः कलाः मचाखाचाया स्नेह भाव हे गढपतग्नि

खः । अमण ब्राह्मण, भिक्षु भिक्षुणी, उपासकउ पासिका-
 पिनिगु सत्कार दिविखणेयग्नि खः ।

थव यज्ञ धकाः द्वयेकेगु भियात ला झीसं
 च्याकेगु स्वयाः नं स्पायेगु हे कल्याण जुइ । मि जक च्या-
 काः सर्वनाश यानाजुइगु ज्या बांलाःगु मखु ।

बुद्धया थव खं न्यनाः प्राणीपि आहुति बिया: यज्ञ
 याये त्यंहू उद्गतशरीर ब्राह्मण व दक्षको चिनातःपि
 पशुतयत पयनाः त्वःताळ्वैबिया: थः नं बुद्धया शरणय
 बन ।

बुद्धया पालय् नं ब्रह्मूतयसं यज्ञ यायेगु यज्ञ+तपस्या
 तपोवने चलय् हे जुयाच्वन । वेदिक मनूत ला असंख्य
 अभ्यपात (अन्न+वस्त्र) दुयाः घोर दुष्कर्म नं यानाच्चंपि
 जूगुलि बुद्धं धैबिज्यात-

‘मनूत प्यंग् किसिमयापि दु—
 गथे कि- आत्मं तप-गुपि कठोर तपस्या याइपि
 जुल । परंतप- गुपि ककियात दुःख बीपि जुल, आत्मंतप
 परंतप गुपि यज्ञ यानाजुइपि खः इमिसं थःत नं दुःख
 बी , ककियात नं उलि हे दुःख बी । आत्मंतप नं मखु
 परंतप नं मखुपि बुद्धया श्रावकर्पि खः गुह्यसिनं थःत नं
 दुःख बी मखु ककियात नं दुःख बी मखु ।’

सुनानं यज्ञया अर्थं युइकेत दीघ निकायया कूटदन्त
 सुतया खं छत्वाः थन न्ह्यथेगु बांलाइ ।

‘छन्हु बुद्ध चाः हयु ह्यूं मगध देया खाणुमत धाःगु
 ब्रह्मूतयगु गामय् य्यंकः बिज्यात । अनया गां, मगध देया
 जुजु विविसारं कूटदन्त ब्राह्मणयात दान व्यूगु जुयाच्वन ।
 अले व ब्राह्मण थःगु यज्ञया लागी न्ह्यूःस न्ह्यूःस सा, दोहें
 व दुगुचात ह्वादवायेगु यज्ञ यायेत ठिक यानाच्चंगु हे खन ।
 उर्कि व गामय् यवको ब्रह्मूत नं सुनाच्चंबले बुद्ध अन
 बिज्याःगु सिया: सकले बुद्धया दर्शन यायेगु निति बुद्ध

बासं च्वनीगु थाय् आच्युष्टिवनय् द्वाँय् द्वाँय् जुल ।
 अव खनाः कूटदन्त ब्राह्मण न बुद्ध्या दर्शन यायेत पिहाँ वने
 त्यंबलय् वया चम्बातय्सं बुद्ध थें जाःहा ववहांह्य मनू
 नाप लायेत छि ज्ञाय् मज्यू धकाः पन । उकि कूटदन्त
 ब्राह्मण थः चम्बातय्त थथे धाल- ‘छिमिसं खौ न्यै ।
 अमण गौतम तःधंगु कुलय् जन्म जुयाः न अपार धन
 सम्पत्ति त्वःताः अमण जुयाविज्याःह्य खः । वस्पोल
 तेजस्त्री व सुशीलम्ह खः । वस्पोल नाइक कल्याण जुइगु
 खौ ह्लानाविज्याइह्य खः । सकस्यां गुरु खः फुक्क विषय
 मुक्त जुयाः शास्त जुयाविज्याःह्य खः । वस्पोल कर्मवादी
 क्रियाबादी खः । सकल देया मनूत वस्पोलया धर्म उपदेश
 न्यं व । वस्पोल सम्यक् सम्बुद्ध विद्याचरण सम्पन्न
 लोकविद्, पुरुषार्थीपिनि सारथि व सकस्यां शास्ता न
 खः । विविसार व पसेनदो थें जाःपि जुजु पिसं
 थः दब्को मचाखाचा परिवार ज्वनावनाः वस्पोलया
 दर्शन याः वं । पोष्करसादी ब्राह्मणपिसं न वस्पोलया
 प्रशंसा याः ।

उकि झीगु हे गामय् वःबलय् जि वस्पोलया दर्शन
 याः वने मज्यू धंगु खौ जुइ मखु ।

अले व कूटदन्त ब्राह्मण बुद्ध्या न्होःने वनाः म्हंफु-
 मफुया खौ ह्लाये सिधयेकाः यज्ञया खौ न्हूथंबले बुद्धं थथे
 आज्ञा दयेकाविज्यात- ‘प्राचीन कालय् छगू थासय्
 महाविजित धैम्ह छम्ह जुजु दु । व जुजुं महायज्ञ यायेगु
 विचाः यानाः राजगुरु पुरोहितयाके सत्त्वाह काल ।

राजगुं प्रतिष्ठिया वियाः थथे धाल- ‘थौकत्यय् महारा-
 जयागु धकुती धन धान्यं पूर्ण जूसां देसय् शान्ति मदु ।
 गां, शहर, बजारय् लूटपाट जुयाच्वंगु दु । हानं थवे
 ज्ञोलय् यज्ञ यायेत कर उठे यायेबले प्रजां बिद्रोह मयाइ
 हे मखु । उकि राज्य स्थिर यायेत यज्ञ, महायज्ञ यायेगु
 मखु । स्थितिसुधार व मनूतय्गु दरिद्रता व दुर्दशा नि
 विइका बीमाः । उकि, बुज्या याइपित्त धन चूला-
 का बी माल । सरकारी सेवास वैपित्त निष्पक्षं तया
 बी माल । सकसितं ज्या बी माल । छंघ त्वाःह्लानाः,
 इयारखानाय् तयाः, सर्वय् क्याः वा देसं पितिनाछ्वयां
 मनूत धैपि गुबलसूमुक्क च्वनी मखु ।

देशय् सुध्यवस्था हे महायज्ञ खः ।’ अव खौ न्यनाः
 कूटदन्त ब्राह्मण साप हे लयतायाः थम्हं पशुवध यज्ञ याये
 त्यंहेस्यां हे व यज्ञ मयासे बुद्ध्या शरणय् वन । अनंति,
 आः बुद्ध धर्मया यान छुत्य जुसेलि बज्ज्यानीतय्सं हानं
 अनेअनेगु वैदिक यज्ञयात दोहरे यानाः पशुमहाआ-
 हुति यात । सांकेतिक रूपं स्वीकृत यानाः होम, यज्ञ
 यायेगु विधि विधान क्यूच्यानाः हानं, हानं होम याये
 ह्याच्वन ।

उकि होम, यज्ञ, आहुतिया बौद्ध धर्मया नाप छुं हे
 कथं सम्बन्ध मदु । अव खौ थुइके मफुसा यज्ञ आयोजना
 याइपि गुरु पुरोहितपि धिक्कारया पात्र खः ।

इपि बौद्ध धर्म स्पंक्रीपि खः ।

चैत्यपूजा-वाक्य

सक भनं प्रतिष्ठित जुयाच्वंगु चैत्ययात नं, भगवान्या पचित्र अस्थिधातुयात नं
 बुद्धरूपयाय न जिं सदां वन्दना यानाच्वना ।

सम्पादकयत् गीतौ

धीमान् सम्पादकज्यू,

धार्मिक सहिष्णुताया दुहाइ विद्याविद्याः हे
विभिन्न धर्मया सद्भावना मदयेकावै वनाच्चंगु
धोषित नीतिं व यथार्थतायात बौद्ध समाज
बांलाक वा: चायेकाच्चंगु दु। छि न बांलाक
वा:चायेका चंगु हे दयेमाः ।

धर्मया प्रचार प्रसारय् पक्षपात या:गुली रा.
स. स. गोरखापत्रव रेडियो नेपाल नमूना खः ।
बौद्ध समाचारय् थुखुसी बुद्धजयन्तीया समाचारय्
हःगु कंजुसी पन, गोरखापत्रया धर्म व दर्शन
स्तम्भय् बुद्ध-धर्मया आखः छगः गवले पिहां
मवःगु, विभिन्न पर्वया प्रकाशनय् बुद्ध-धर्म
सम्बन्धि प्रकाशनया नगण्यता, अले मगलधारया

पत्रं पुष्प यानाच्चंगु बुद्धधर्म सम्बन्धि रेडियो
नेपालया प्रसारणय् आः वयाः धर्मपद पाठलिसे
जुहुगु प्रसारण सेवाय न बुद्धधर्मया स्ये छपु निपु
प्रसारण तथा वाखं वा उपदेशया प्रसारण
विस्तारं दिकाः लिक्या हःगु छि चाः ला मचाः ?

थथे जुलं न बौद्ध समाज न्ह्यसः तये फुगु
बांलाक मखु । धार्मिक अन्याःया हद थ्यनेव गुलि
गुजोगु विद्रोह जुये यः धयागु न इलय् चायेके
माःगु खः । तर थथे चायेकूगुमखु ।

- प्रगतिमानसिंह सुवाल यै ।

म तिस्रो भवत बन्

ज्योतिराज शाक्य

धरान - ६

जानिन मैले सत्-संगत गर्ने

भूखेको संगत गरिहिँडे ।

राग द्वेष र मोहमा भुलेर

जीवन यसैलाई समिर्द्दसे । ।

पाठै ज्ञान लागोस् मेरो मन

बुद्ध तिस्रै भक्तिमा ।

मनको अङ्घारोलाई हटाई

हिँडन सकू म उज्यालोमा । ।

कसरी तिस्रो भक्ति गर्न यहाँ

मनमा छैन शान्ति मेरो ।

बालू कसरी धूप र दीप

मन भित्र छ अङ्घारो मेरो । ।

जीवन सफल बनाऊँ कसरी

बाल्न छ गाहो मनको दियो ।

बाहिर उज्यालो भित्र अङ्घारो

कस्तो यो स्लेल जीवनको । ।

★ ★ ★

SILA; PHYSICAL & VOCAL PURIFICATION

by: Om Prakash Pathak and Dr. Veena
Dept. of Buddhist Studies,

University of Delhi, 9 University Bus
Delhi-110007 (India).

The Buddha was a practical thinker. He advised his followers not to indulge into speculative flight or imaginary gossips. He advised them to solve the basic problems of life directly and in this very life. The basic problem according to Buddhist Philosophy is the suffering (Dukkha). The Buddha while casting the compassionate eye on the beings found that the people are trembling due to several types of sufferings. These sufferings do not end in this very life, but go on renewing. The very end of ones life serves as the cause for the existence of another and thereby extending the range of suffering in each state of existence. Seeing this as universal phenomena the Buddha decided to eradicate it, by

ascribing the holy life, which takes a being from the state of suffering to the state of eternal bliss. The holy path which he prescribes is a graduated path and contains three steps- namely. Sila, samadhi & Panna.

Sila is the first step. By following the Sila, beings can curtail the physical & vocal misdeeds and thereby make them pure - both physically & vocally: The path of Sila leads one towards an ideal society and minimises the sufferings.

Samadhi comes after the Sila, which curtails the mental misdeeds and makes the mind pure. If the misdeeds of the mind are purified, it is natural that the pure mind will be an asset to the society. when body

and mind becomes pure and serene, panna is achieved.

Panna makes the nature of reality crystal clear. The man understands the things as they really are, eliminates the attachment therewith and attains a state which is full of bliss. In this way by following the path of Buddha a man gradually makes himself pure and goes away from the state of suffering to the state of eternal bliss. The path is also called the eight-fold path or the middle path (majjhima patipada).

In the present context I do not like to go into the detail analysis of the path of the Buddha as a whole but limit myself to study of Sila only which is the means of purification of physical and vocal misdeeds.

Sila has been described in many ways. It is generally used in the sense of foundation or ground of the holy life. Silena atthena silam. As the various types of plant grow and develop on the earth similarly all the moral states develop on the Sila. As the earth is the basic ground for all plants which produce flowers and

fruits similarly. Sila serves as a ground of moral states. Sila is also described in the sense of cooling (Sitalathena silam). As the paste of sandal wood when applied makes one feel cool with nice fragrance similarly, all the burnings causee by the attachment hatred & ignorance are extinguished by Sila and man finds himself cool. Sila has also been described in the sense of washing. Just as the water of the river washes the dirt when a person dips into it, so also Sila washes away the sins of one who practices it.

The Sila has a very important function. It takes virtues of the man from one place to another, as the wind takes the fragrance of sweet flowers from one place to another. In this context we see, there is limitation of the wind as it can carry fragrance of flowers only to that direction to which it blows but Sila carries the fame of a virtuous man to all the directions irrespective of the flow of the wind. In this way the Sila functions as the basic

ground of virtuous life making the man cool by driving away the burning sensations and carries his name and fame in all the directions. Just as the architect before constructing building levels the ground so also the Sila destroys the immoral deeds and misdeeds of the consciousness & prepares ground for the higher life. It manifests purity & prepares a congenial atmospheres for Samadhi.

Now let us examine as to what are the basic physical & vocal misdeeds and how does the Sila purifies them. According to Buddhist traditions there are only three physical misdeeds which come under the heading of stealing, committing adultery & killing. All other misdeeds are reduced under these heads. There are also four vocal misdeeds, they are - telling a lie, using harsh word backbiting and indulging in ignoble gossips.

Sila manifests in certain norm & clearly makes one to refrain from killing, refraining from stealing and refraining from committing adultery.

By following these norms the physical misdeeds vanish and develop a congenial atmosphere. Similarly, Buddha emphasizes four way in refraining the vocal misdeeds. They are refraining from telling a lie, refraining from harsh speech, refraining from slandering and refraining from indulging in useless talks or ignoble gossips.

In this way prescribing the norms related to refinement of the vocal misdeeds, it makes the man to get rid of these misdeeds. How it is done? It is done by taking a determinative attitude for doing a particular moral deed. Such determination is taken even at the cost of life. A virtuous man does not care of his life but cares much for following the moral precepts. For this it seems logical to narrate here various modes of manifestation of Sila.

(Contd on Next Issue)

थाई देशय् बुद्धधर्मया इतिहास

तथागत महापरिनिवारण जूगु तिसः व ज्ञित्यावै
तिया भारतया अशोक महाराजं दीठि भिक्षुपि संकुः
स्त्रियोगु संगायन यानादिज्यता । उगु संगायन गुलातक
जूगु खः । संगायन सिध्येकाः अशोकं बुद्धधर्म प्रचार
यायेत विभिन्न भिक्षुपित्त पुचः पुचः यानाः देश विदेशय्
छब्ल । इन्डोचीनपाले स्वयावंगु छथव पुचः सोन व
उत्तर महास्थविरपिनिगु खः । थाई इतिहासकारपिनिगु
धापू कथं सोन व उत्तर महास्थविरपिस दक्कले न्हापां
थाई देशय् धर्म स्थापना याःगु खः । थव धापूया पुस्ति-
यायेत बैकक महानगर न्येगु किलीमोटर पश्चिमपाले
च्चिंगु नखोन पठोम (नगर प्रथम) धंगु थासय् लुयावःगु
पुरातात्त्विक वस्तुत दु । थन लुयावःगु ल्वहेया धर्मचक्र
व चल्ला अशोककालीन जूगु व थुजोगु वा थव स्वयां
पुलांगु बस्तुत इन्डोचीन धेनपाले गनं छने मदु । थुपि
बस्तुतेगु आधारय् सोन व उत्तर महास्थविरपिसं वर्मा
भूमि पार यानाः थाईलैण्डय् दक्कले न्हापां धर्म स्थापना
याःगु खः धंगु धापू पुस्ति याःगु दु । थव हे थासय् थाई
देशया दक्कले न्हापांगु नगर नं स्थापना जूगुलि थव थाय-
यात नगर प्रथम (नखोन पठोम) धाःगु दु ।

उगु इलय् थाई देशय् थाई जाति भखसे मोन, खमेर
व लावस जातियापि मनूत्येगु बसोबास जुयाच्चिंगु खः ।

— डा० केशवमान शाश्वत

सोन व उत्तर महास्थविरपि थाई देशय् बुहां वःगु १४००
वे लिपा तिनि थौकन्हे बसोबास यानाच्चर्वपि थाई जा-
तिया मनूत थन बुहां वःगु खः । थन थाई जातिया मनू-
त चीनया युनान प्रान्तं कुल्लाई खाँया संनिक दमन सह-
याये मफ्या: थाई देशय् बसाई सरे जुयावःगु खः । थाई-
त न्यागुगु बुद्धशताविदपाले हे थाई-लाव राज्यय बौद्ध
जुइ धुकूगु धंगु दु । न्हेगुगु बौद्ध शताविदपाले थाईत
दक्षिण चीनपाले बसाई सरे जुयाः नानचाव राज्य
स्थापना याःगु खः । ज्ञिखुगुगु बौद्ध शताविदपाले कुल्ला-
ई खाँया दमनं बचे जुइ थौया थाई देशय् खने दयेकः
वःगु खः । थुगु शताविदइ उत्तरी थाईलैण्डपाले च्यांग
सेन अयवा यो नोक राज्य स्थापना याःगु खः ।

थाईलैण्डय् बसाई सरे जुइ न्ह्यः तक थाईत थेरवादी
व महायानी छु खः धंगु छुं सिइमदु । तर थाई देशय्
बुहां बये धुक्काः थाईतयगु दथीर्गुलि थेरवादी व गुलि
महायानी जूगु छने दु । लिपा च्यांग सेन राज्ययात वर्मा-
या जुजु अनोरतय यःगु अधिनय् तये धुक्काः उत्तरी थाई-
तयगु जीवनय् थेरवाद धर्मं प्रमुख भूमिका म्हिताहःगु
खः ।

सुखोथाई युग
जिन्हेगुगु बौद्ध शताविदपाले बौद्ध भिक्षुपिनिगु छगु

वानन्दभूमि

पुत्रः बृद्धधर्म अध्ययन याकेत श्रीलंकापाले छवःगु खः। उगु इलय् जुञ्जु पराक्रमबाहुं श्रीलंकाय् शासन यानाच्चंगु छगु भिगु बौद्ध देश कथं नां जायाच्चंगु खः। बौद्ध भिक्षु-पितिगु उगु पुचलं थःगु देश थाईलैण्ड लिहां वयाः बृद्ध धर्मया शुद्धता बृद्धि याःगु खः धैगु धापु दु। थुगु पुचलं दकले न्हापां बैकक महानगरया ८०० किलोमीटर दक्षिण पाले च्चंगु नखोन सी धम्मरत धैगु नगरय् न्हूकं धर्म प्रचारया ज्या सुर याःगु खः।

जिञ्चागूगु बौद्ध शताव्दिपाले पोह खुन सी इन्तर-
थितया नेतृत्वय् स्वतन्त्र थाईतय् जुखोथाई राज्य स्था-
पना जूगु खः। थुगु हे शताव्दिइ सुखोथाई युगया महान्
जुञ्जु राम्हामहें नखोन सी धम्मरतय् कार्यरत लंकावंशी
भिक्षुपित्त सुखोथाई राज्यय् न धर्म प्रचार यायेत निम-
त्वणा याःगु खः। जुञ्जु राम्हामहेंगया संरक्षणे लंकावंशी
बृद्धधर्मं उगु इलय् विद्यमान थेरवादी व महायानी निगु
निकाययात न थाईलैण्ड त्रृयाछवःगु खः।

अयुध्या व थोन बुरि युग

हिंगूगूगु बौद्ध शताव्दिपाले सुखोथाई राज्यया
पतन सुर जुल। सुखोथाई राज्यया दक्षिणे थःगु अधीने
लाःगु सुफानाफुम प्राप्तया जुञ्जु उ थोंग सुखोथाई शक्ति-
यात वांछ्यवाः स्वत त्र अयुध्या राज्य सुर यात। थव
राज्यकाल अयुध्यायुगया नामं प्रख्यात जूगु खः।
अयुध्यायुग प्यसः व जिन्हेव (४१७) तक स्वीक्ष्यतु
जुञ्जु शासन चले याःगु खः। अयुध्यायुगया थाईलैण्ड
थेरवादधर्मं विकासया चरम इ खः धाःतां ज्यू। यकों
संख्याय् पागोडा व चैत्यल निर्माण जुल। बौद्ध स्मारकत
दुगु थाँ (विहार) भिक्षुपित्त च्चनेगु थाय् जक मखसे
पाठशाला, अस्पताल व विभिन्न सामाजिक महत्वया ज्या
खं जुइगु थाय्या रूप काःगु खः। थुपि बौद्ध स्थलत

थौतक नं थाई जम-जीवनया छगु अभिन्न अंग जुथा-
च्चंगु दु। अयुध्यायुगया महत्वपूर्णगु छगु पक्ष खः-
लयाय्हपित्त जीवनय एकः भिक्षु यःयेगु थाई परंपराया
सुख्यात। अयुध्याराज्यया तःह्य जुञ्जुपित्त सिहासन
तथकं त्याग यानाः भिक्षु जूगु उल्लेख दु। पाली व थाई
भासं धर्मग्रन्थत यको हे प्रतिपादन नं जुल। दुर्भाग्य-
वश बृद्धसम्बत् २३१० सालय् वर्षेतीत्यसं अकमण
याःबले अयुध्यायुगया धर्मग्रन्थत नष्ट जुल।

अयुध्याराज्य पतन ज्याः जिन्हेव लिपा जुञ्जु
तायसीन थोन बुरि प्राप्तय् चिकिहाकःगु थोन बुरि युग
सुर याःगु खः। उगु इलय् भग्न जूगु अनेक बौद्ध स्मा-
रक समंत यायेगु, विहारया नियमत हानं बाँधे यायेगु
धर्मग्रन्थत मुनेगु व बृद्धधर्मया अध्ययन यायेगु न व्यव-
हारय् छ्यलेगु ज्या जूगु खः। अयुध्या पतन जूबले त्रिपि-
टक ग्रन्थत दको छव्यावंगुलि छिमेकि मुतुकं थुपि ग्रन्थत
स्त्रायाहयेगु ज्या नं जूगु खः।

रतनकोशीन युग

थोकन्हे विद्यमान थाई राज्य शसनयात रतनको-
शीन युग धाइ। थुगु युगया जुञ्जुपित्त 'रामा' धाइगु
खः। वर्तमान थाई राज्यया जुञ्जु भूमिकल अडुल्यादेज्यात
जुञ्जु रामा नवौ धाइ। थाई बृद्धधर्मया इतिहासय रतन-
कोशीनया दको धैये जुञ्जुपित्त तसकं महत्वपूर्णगु योगदान
द्वयु दु। उकि थन युह्य जुञ्जुपितिगु योगदानत थो थो
व्ययेगु ज्या जुइ।

जुञ्जु रामा प्रथम

बृद्धसम्बत् २३२५ सालय् जुञ्जु रामा प्रथम थाई
देशया राजधानी थोन बुरि बैकक सारे यानाः रतनकोशीन
युगया प्रारम्भ याःगु खः। रामा प्रथम बृद्धधर्मया

अध्ययन व व्यवहारयात् आपालं तिबः जूगु खः । रामा प्रथमया शासनकाले यको बौद्ध स्मारकतेगु मर्मत जुल । जेतवन विहार (बाट पो) या न्हेवं विकाः पुनर्निर्माण जुल । थुहु हे जुजुया इलय् पत्नायाह्य भगवान् तयातःगु विहारया नं निर्माण जूगु खः । थुपि निगू विहार नं थों तकं थाई देशया तसकं महत्वपूर्णगु बौद्ध विहारत जुवाच्चंगु दु ।

बुद्धसम्बत् २३३१ सालय् २१६ भिक्षुपि व स्वी-
निहृ विद्वान् उपासकपित मुंकाः त्रिपिटकयात् सुधार
यानाः ताडपत्र्य सफू ज्यानाः चवकूगु खः । चतंमान बाट
महाथातय् न्याला विकाः उगु संगायन जूगु खः । थुगु
संगायनयात् थाई देशय् जूगु संगायनत मध्ये निगू खः
धइतःगु दु । न्हापांगु संगायन च्यांग माई नगरय् बुद्ध
सम्बत् २०२० सालय् जूगु खः ।

जुजु रामा द्वितीय
बुद्धसम्बत् २३५२ सालय् जुजु रामा द्वितीय अथवा क्रा
बुद्ध लट्ठ लेह राज्य शासन चले यात । जुजु रामा द्वितीयं
वाट अरुणया नाप नापं मेनेगुनं अनेक बौद्ध स्मारकत
निर्माण याःगु खः । थुहु जुजुया पाले जूगु उल्लेखनीय
ज्या मध्ये छता ज्या श्रीलंकाय् भिक्षुपि छवयाः उगु
देशय् बुद्धधर्मया पुनर्नवीकरण याःगु खः ।

जुजु रामा तृतीय
जुजु रामा तृतीयया क्रा नांग न्काव नं धाइ । थुहु जुजु
चाकी वंशया स्वम्हम्ह जुजु खः । बुद्धसम्बत् २३६७
सालय् अबुया वेहान्तं लिपा थुहु जुजुं राज्य शासन चले
याःगु खः । थुहु जुजुया पाले बंककया दुने पिने यको
बौद्ध स्मारकत निर्माण जूगुया नाप नापं अबुं सुरु याःगु
बाट अरुणया निर्माण ज्या पूर्वकूगु खः । थुहु हे जुजुया
पाले किजा राजकुमार मोंकुट भिक्षु जुयाः थाई इतिहासय्

अति महत्वपूर्णगु बुद्धधर्मया धम्मदूत निकाय सुरु याःगु
खः । धम्मदूत निकायया सुरुवात बुद्धधर्मयात त्रिपिटके
उल्लेख जुयाच्चंकथ शुद्धरूपं पालन यायेत जूगु खः । थव
निकाय दये न्हयःया भिक्षुपिनिगु परंपरायात महानिकाय
धाइगु खः । थुच्छतं थाई देशय् बुद्धधर्मया निकाय निगू
खने दयकः वःगु खः ।

जुजु रामा चौथो

जुजु रामा तृतीयया वेहान्त जुइवं राजकुमार मोंकुट-
यात भिक्षुजीवन त्वःताः राज्य शासन चले यायेत
आठवान जुल । बुद्धसम्बत् २३९४ सालय् राजकुमार
मोंकुटं जुजु रामा चौथोया नामं राज्य चले याःगु खः ।
थुहु जुजुया इलय् बुद्धधर्मया अध्ययन व व्यवहार विशे-
षकथं बधे जुल । आपालं पालीग्रन्थत थाई भासं अनुवाद
जुल । थुहु हे जुजुया पाले राजप्रदित विहारया निर्माण
जूगु खः । नखोन पठोमया विश्वय दक्षले तग्वःगु व तजाःगु
प्रथम चेदी थुहु हे जुजुया पाले निर्माण जूगु खः ।

जुजु रामा पांचों

बुद्धसम्बत् २४११ सालय् जुजु रामा चौथोया काय्
फ्रा चुलावोम त्वकेव जुजु रामा पांचोया नामं राज्य
शासन चलेयात । थुहु जुजुं पोनिदेया ताहाकःगु राज्य
चले याःगु खः । राज्यभिषेक धुंकाः छुं ईयात सिहासन
त्वःताः भिक्षु जूगु खः । अयुध्या युगंनिसे चले जुयावःगु
राज्याभिषेक न्हाः छुं ईयात भिक्षु जुइगु चलन कथं
राज्याभिषेक न्हाः थव प्रवजित जुइगु ज्या सम्पन्न जुजु
मकुगुलि राज्याभिषेक लिपा जूसां प्रवजित जूगु खः ।

जुजु रामा पांचोया पाले जूगु उल्लेखनीय ज्या मध्ये
छता ज्या बौद्ध विश्वविद्यालयत निगू स्थापना जूगु खः ।
थुपि विश्वविद्यालयत खः - महामोकुट राजविद्यालय व
महाचूलालोगकनं राजविद्यालय, थुपि विश्वविद्यालयपाखे

नृकथं बुद्धधर्मया शिक्षा विद्रः बुद्धधर्मया स्थापत्य
व विकासय् हःपाः व्यूगु दु । युहा हे जुजुयः पाले चिक्ष-
पिनिगु संघ स्वशासित जुहगु व राज्यं चिक्षु संघया उप-
कारया संरक्षण यायेगु सम्बिधान न दयेकूगु खः ।

थृत्य हे जुञ्जुया पाले रामा पांचोंया मथ्याहृः किजा
राजकुमार वजीरञ्जनमरोरसया नापं अपालं बिद्वान्-
पिसं बुद्धधर्मया सफूतं च्वयेणु ज्या यात । कम्बोडिया
लिपिः ताडपद्रय च्वयातःगु त्रिपिटकयात थाई लिपिः
सफूया रूप्य छापे जुल । अनुवादया ज्या राजकुमार
पवारेखरीयालंकर्नया अध्यक्षताय च्वंगु भिक्षुपिनिगु छगू
परिषदं सम्पन्न या गु छः । सम्पूर्ण त्रिपिटक स्वीरुण्गूगु
छापे यानातःगु सफूया रूप्य प्रकाशित जुगु छः ।

जुजु रामा छेठौं

बुद्धसम्बत् २४५३ सालय् रामा पांचोंया काय् फा
 मोक्षुट बलाव जुगु रामा छेठोंया नामं शासनाहृष्ट जुअ।
 थाई लिपि सफूत प्राप्त जुइ धुंकुरुलि थुहु जुजुया इलय्
 बुद्धधर्मया अवयन जनसाधारणय् नं त्याकं व्याकेगु
 ज्या जुल। थुहु जुजु थम्हं हे नं आपालं सफू च्वया
 धर्म प्रचारया ज्याय तल्लीन जगु खः।

जुजु रामा सातौं

बुद्धसम्बत् २४६८ सालय् रामा छैठौंया किजा फा
पोक कलावं जुजु रामा सातौं कथं राज्य चले या:गु खः ।
थुहा जुजुं भिक्षुपिनिगु परिषद् छगू छुनाः राजकुमार
जिनवर सिरिवत्तनया अध्यक्षताय् रामा पांचौंया पाले
थाई लिपिह छापे जगु सफत मुधार यायेगु ज्या या:गु

खः । सुरूढं संस्करणं वृद्धसम्ब्रत् २४७० सालय पीन्यागू
सफू जुयाः पिहांवल । थुगु न्हगु संस्करणयात सियारथ
संस्करण नं धाइ ।

जुजु रामा आठौ

बुद्धसम्बत् २४७७ साले आनन्द महिदोलं जुजु
रामा आठों क्रथं राज्य शासन चले यात । थुम्ह जुजु
देशया शासनयात प्रधानमन्त्री व संघराजपिनिंग् थी
थी प्रशासनय दिभाजन यानाव्यूग् खः । थुम्ह जुजुया
पाले वाट क्फा सी माहाधातया निर्मण जुगु खः ।

जुजु रामा नवौ

रामा आठौंया देहान्तं लिपा बुद्धसम्बत् २४८
सालय् जुजु रामा नवौं कथं राज्यारोहण याःःम्ह वर्तमान
जुजु भूमिवल अद्वल्यादेज खः । थुम्ह जुजुया शासनकाले
आपालं बौद्ध विहारया मर्मत जुइ धुकूगु दु । बुद्धसम्ब-
त् २५०० दैया उपलक्ष्ययात कयाः बुद्धमन्थन (मण्डल) या
निर्माण सुरु जूगु थौं कन्हे सिधःसिमधः वये धुकूगु
दु । बुद्धमण्डलया क्षेत्र करिब १००० एकड दु । थन
१६.२५ मीटर तजाःःम्ह दनाच्वंम्ह बुद्धरूप स्थापना
यानातःगु दु । थुम्ह जुजुया पाले थाई भाषाया नाप
नावं अंग्रेजी भाषां न आपालं बुद्धधर्मया सफूत् प्रका-
शनय् वःगु दु । देशपिने अमेरिका व बेलायते ध्यंक न
बौद्ध विहारत निर्माण जुयाः बुद्धधर्मया अध्ययन विश्व-
य् न्यंक इनेगु ज्या जूगु दु । थुम्ह जुजुया शासनकाले
थाई देशं पिने विश्वय् बुद्धधर्मया अध्ययन, अध्यापन व
प्रचारे विशेष प्रेरणा प्राप्त जूगु खने दु ।

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ श्रोतापन्त पुद्गलहूल कसरी 'अनुपादिशेस निर्वाण' मा उकलन्त्वान् भने व्याख्या
ने नियानटको अर्थ हो ।

लोक गतिविधि

(नेपाली भाषा)

नियमित कार्यक्रम

२०४५ पौष ९, काठमाडौं -

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा प्रयेक पूर्णिमामा गरिने नियमित बुद्धपूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम महास्थविर भिक्षु कुमार काश्यप समक्ष शीलप्रार्थना र महास्थविर अश्वघोषद्वारा बुद्धपूजा संचालन भई सम्पन्न भयो । उक्त देवा भिक्षु भंकोले धर्मदेशना गर्द भन्नुभयो—“आजके पूर्णिमा (यःस्त्रहि पुर्णी) का दिन सचाट अशोककी पुर्वी भिक्षुणी संदर्भिकाले श्रीलंकामा बोधिवृक्षको हाँगा लोरे त्यहाँ भिक्षुणीसंघ छडा गरेका थिए । अशोकको बुद्धधर्म प्रचार प्रसारको उक्तट इच्छालाई छोरीले पूर्ण गरी बुद्धशाशनको स्थिरताको लागि जे गरियो त्यो महिलावर्गका लागि उत्साहजनक र गौरवमय कुरा भएको छ ।’ प्रातःको कार्यक्रमपछि भोजनोपरात परिवाण पाठ एवं भिक्षु कुमार काश्यप तथा श्रामणेर धर्मसूतिद्वाट धर्मदेशना भएको थियो ।

महापरिव्राण पाठ

२०४५ पौष २५, काठमाडौं -

श्रीव: भिक्षु आवस्थित भिक्षु ज्ञानसागर द९ वर्षमा प्रवेश भएको उपलक्ष्यमा अनगारिका दानशीला र नूछेनारायण मानन्द्यर परिवारको श्रद्धा अनुसार चिरायु र सुखास्थयको कामना गरी भिक्षुसंघद्वारा महापरिव्राण पाठ सम्पन्न गरियो । उपसंघनायक भिक्षु शाक्यानन्द

महास्थविर समक्ष पंचशील प्रार्थना एवं भिक्षु बुद्धघोष धर्मदेशना हुनुका साथे दानश्रदान तथा भोजनको व्यवस्था गरिएको थियो ।

आचार्य महानायक काठमाडौंमा

२०४५ पौष २८, काठमाडौं -

अमेरिकाको लस आय्जत्समा भएको १६ ओं विश्वबौद्धसम्मेलनमा विश्व बौद्ध आत्मत्व संघ (W. F. B.) को उपाध्यक्षको हस्तितबाट साग लिनुभई आचार्य महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर स्वदेश काठमाडौं फर्कनुभएको छ ।

गएको २० देखि २६ दिसेम्बरसम्म भएको त्यस सम्मेलनमा उद्घाटन समारोहको दिनमा लुम्बिनी विकास कोषका अध्यक्ष श्री प्र अधिराजकुमार बीर विक्रम शाहद्वाट सम्मेलनको लागि पठाउनुभएको सन्देशलाई भिक्षु अमृतानन्दले सबैको सामू वाचन गर्नुहुँदै सम्मेलन सम्बन्धमा आफ्नो राय व्यक्त गर्नुभएको थियो । सो सम्मेलनमा भएको कार्यकारिणीको चुनावमा आचार्य अमृतानन्द अत्यधिक बहु मत प्राप्त गर्नुभई पुनः उपाध्यक्षमा चुनिनु भएको छ ।

अमेरिकामा छाँदा आचार्य भिक्षु अमृतानन्द ब्रोकाइ-टिस र निमोनियाबाट पीडितहुँदा वासिंगटनको हस्तित सेण्टरमा उपचार गराउनुभयो । वहाँको उपचारको लागि ४०४३ डलर वासिंगटन बुद्धिहार श्रीलंकाबाट व्यहोने गरेको मा जन्मा लागत ५४०० डलर सबै वहाँको लागि अस्पतालबाट मिनाहा गरियो । त्यहाँको अस्प-

तालको उपचारपछि फर्कनुभएका भिक्षु अमृतानन्द आनन्दकुटी विहारमा बौद्ध शब्दकोश तथारीमा संलग्न रहनुभएको छ ।

आजीवन सदस्यमा थप

२०४५ माघ ३, काठमाडौं -

यहाँको आनन्दकुटी विहार गुठोद्वारा निरन्तर प्रकाशित भइरहेको आनन्दभूमि बौद्ध नासिक पत्रिकाको आजीवन सदस्यमा काठमाडौं खिचापोखरीका सत्यनारायण मानन्थर थप हुन गई हाल यसका आजीवन सदस्य ४३२ जना पुणेको छ । आनन्दभूमिको आजीवन ग्राहक शुल्क ३००/- मात्र छ ।

तीर्थयात्रा सम्पन्न

२०४५ माघ २७, नुवाकोट -

काठमाडौंका भिक्षु संघीको नेतृत्वमा स्थायी विशूलीस्थित युवक बौद्ध मण्डलद्वारा आयोजित नुवाकोट, रसुवा र धादिंग गरी तीन जिल्लाव्यापी गाउँहरूमा प्रति महीना बुद्धपूजा गर्ने गरिए अनुसार वर्ष दिन पूरा गरेको उपलक्ष्यमा ५५ ज्यानको टोलीले पोखरा, तामसेन, लुम्बिनी, कपिलधर्म, श्रावस्ती, कुशीनगर, सारनाथ, बुद्धगया, राजगृह, नालन्दा, पाटलीपुत्र, वैशाली बीरगंज र नारायणघाटभई १२ ओं दिनमा तीर्थयात्रा सम्पन्न गरी काठमाडौं फर्केको छ । प्रत्येक दिन ठाउँ ठाउँमा बुद्धपूजा र धर्मदेशनाको कार्यक्रम राखेको त्वर टोलीलाई शुरू र अन्तभएका ठाउँ क्रमशः पोखरा र दीरगंजमा विशेष स्वागत गरिएको थियो । सो बेला धर्मदेशना गर्नेहरूमा भिक्षुहरू मैत्रीका अतिरिक्त लुम्बिनीमा महास्थविर अनिरुद्ध, श्रावस्तीमा महास्थविर चन्द्ररत्न, कुशीनगरमा महास्थविर ज्ञानेन्द्र, सारनाथमा अनगारिका अनोजा, बुद्धगयामा पञ्चाराम, राजगृहमा

उ जपन्त महास्थविर, र पाटलीपुत्रमा उ धिरिजेवले धर्म-देशना गर्नुभएको थियो ।

दोश्रो वार्षिक दिवस सम्पन्न

२०४५ पौष ३, भक्तपुर -

यहाँको युवा बौद्ध पुच्छको दोश्रो वार्षिक दिवस उत्सव भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट समृद्धाटन भई सम्पन्न भयो । सो बेला प्रमुख अतिथिको आसनबाट महास्थविर अश्वघोषले विभिन्न उद्देश्य लिएर स्थापना भएका सब संस्थाहरूले कुरा र वचनभन्दा बुद्धको मूल सिद्धान्तलाई बुझेर व्यावहारिक बन्नुपरेको कुरा बताउनु भयो । यस्तै स्वागत भाषण गर्दै पुच्छका अध्यक्ष वसन्त-रत्न वज्राचार्यले धर्म प्रचार प्रसार गर्ने संघ संस्थाको ठूलो भूमिका रहने कुरा बताउनु भयो । बौद्धसंघका अध्यक्ष त्रिरत्न शाक्यको समाप्तित्वमा भएको त्यस उत्सवमा काठमाडौं युवा बौद्ध समूहका अध्यक्ष हर्षमुनि शाक्यले बुद्धधर्म मानवकल्याणकारी धर्म भएको कुरा बताउनु भयो । यसरी नै धर्मादियसभा भक्तपुर शाखाका सचिव इन्द्रराज शाक्यले वज्रयान मान्ने वज्राचार्यहरूले वज्रयानको मानवहित सम्बन्धी उद्देश्य अनुरूप उदार भई अगाडि बढेको भए बुद्धधर्मको विकासमा धेरै सघाउ पुगिसक्थ्यो होला भन्नुभयो । अर्का वक्ता बौद्ध संघका उपाध्यक्ष संघरत्न शाक्यले बहुसंख्यक मानिसको कल्याण हुने धर्मलाई सबैले अंगाल्लुपर्छ भन्नुभयो । मुनिविहार दायकरसभाका सदस्य सुगतरत्न वज्राचार्यले विषयना छ बानमाथि प्रकाश गरिनुका साथै पुच्छका सचिव तीर्थराज वज्राचार्यद्वारा वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो । यस्तै पुच्छका कोषाध्यक्ष रोशन वज्राचार्यले एक लेख वाचन गर्नुभएको थियो र पुच्छका सहसचिव

सचिव धर्मस्तन शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो । अन्तमा सभापतिको आसनबाट त्रिरत्न शाक्यले पुरोहितवाद र अन्धविश्वासले जरा गाडेको हुँदा बुद्धधर्म फस्टाउन नसकेको कुरा बताउनु भयो ।

[नेपालभाषा]

निहृ सेर्पति श्रामणेर जुल

११०९ खिला गा १४, काखे -

थनया भोंतया ध्यानकुटी विहारय् निहृ सेर्पति आगनिमा व डेण्डी उपसंघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरया उपाध्यायत्वय् वेरवाद परम्पराकथं आमणेर प्रव्रज्या ग्रहण यात । इमिगु नां छसीकथं संघपाल व शासनपाल छूगु दु । थुगु विहारय् आः विजित श्रामणेरया अतिरिक्त स्वहृ सेर्पा श्रामणेरपि चवनाबिज्याःगु दु । थये हे येदेया भिक्षु तालीम केन्द्र संघारामय् ज्ञिहृ मध्ये निहृ तामाड जातीय श्रामणेरपि दु ।

सछिदां हाप

११०९ पोहेला थ्व ५, थे -

बुद्धधर्मया निर्भीक व निष्पक्ष मासकि बोद्धपत्रिक आनन्दभूमियात अनगारिका माधवीं दिवंगत जुयाबिज्याःपि थः मांअबृया पुण्यस्मृती सछिदां हापं बियाज्याःगु दु ।

न्वचु समारोह

११०९ पोहेला थ्व ६, काखे -

थनया धर्मोदयसमाया शाखाया रवसालय् नमुराय् बुद्धपूजाया नापं न्वचु समारोह सम्पन्न जुल । उव्यलय् शाखाया अध्यक्ष इन्द्र नकर्मी लसकुसन्वचु बियाः दछि न्वावः स्थापना जूगु थुगु शाखां बुद्धधर्म व शान्तिया लागी थीयी कार्यक्रम संचालन याये धुंगु खे कनादिल । शाखाया उपाध्यक्ष लक्ष्मीनारायण श्रेष्ठ नमोबुद्ध (नग्रा)

यागु विषये ऐतिहासिक पृष्ठधूमिया खे न्वाथनादिल । थये हे मेहा न्वचुमि महास्थविर भिक्षु अश्वघोष धैबिज्यात - “महासत्त्व कुमारं नयेपित्याःह्य मांधुयात थःगु ला ध्यनः नकूगु परोपकारया खे जक मजुसे उकीया प्रतिचेतनाया जागरण जूगु तसकं महत्वया खे खः अले उह्य बोधिसत्त्वया बोधिचित्त थौया स्वार्थी जगत्य न्वाथने माःगु खे खः ।” उकथं धर्मोदयसमाया महासचिव आशाराम शाःयं धार्मिक जगत्य त्याग व सेवाभावना दये माःगु खे न्वाथनाबिज्यात । भिक्षु बोधिसेन गुगु न ज्याखे यायेबलम् वित्तशुद्ध ज्वीमाःगु बुद्धया उपदेशयात न्वाथनाबिज्यात । मेहा न्वचुमि डा० हरिवंश ज्ञा न बुद्धया अर्थनीति कथं शासन चलय् यायेफ सा शान्ति स्थापना ज्वीगु संभावना दु धैदिल । थये हे शान्तराज कायस्थं बुद्ध व शान्तिया बारय् न्वचुबियादिल । शाखाया सचिव प्रदीप शाक्यपाखे धन्यवाद ज्ञापन जूगु उगु समारोहस जलपान व भोजन प्रदानून जूगु खः ।

पुन्हीका कार्यक्रम हन

११०९ कोला गा १, स्यांगजा -

पुन्हीपति ज्वीगु कार्यक्रमकथं थनया धर्मोदयसभाया शाखां मासिक धार्मिक प्रवचन कार्यक्रम न्वाकल । भू. पू. रा. प. स. हरिप्रसाद गुरुडेशाखे बौद्ध दण्डोत्तोलन जूगुया नापं शाखाया सचिवहीरामान गुरुड बुद्धधर्म सिद्धार्थ गौतमया दर्शन जक मखसे थव मानवमात्रया जीवन दर्शन खः धैदिल । थये हे प्रवचन यानाः सुश्री ३५ कुमारी गुरुड बुद्धयागु गुण धकाः हालाच्चवने मा गु. मदु, बुद्धया उपदेशयात व्यवहारय् छ्यलेमाःगु दु धैदिल । धन्यवाद ज्ञापन यासे राजेन्द्रमान गुरुड नेपालय् बौद्धत क्रम मजू, झोसं छाति फुक्य यानाः बौद्ध खः धकाः तथ्यांक बीमाःगु दु ।

क्रेही जानकारी

१. विश्वमा बौद्धधर्म मान्नेहरूको जम्मा
संख्या - २४,७५,८७,७०० छ।
२. बौद्ध धर्म मान्ने लिच्छवीकालीन प्रथम
राजा - वृषदेव (मानदेवको बडाज्यू) हुन्।
३. वैशाख पूर्णिमाको दिनमा छुट्टी गर्ने घोषणा
- श्री ३ मोहनशमशेरबाट (श्री ५ त्रिभुवन
वीर विक्रम शाहदेवको पालामा) भएको थियो।
४. बुद्धलाई पतिका रूपमा हेर्न चाहने महिला
- चिचा माणविका हुन्।
५. भगवान् बुद्धको १६ वर्षको उमेरमा विवाह
भएको थियो।
६. बुद्धले २९ वर्षको उमेरमा गृह त्याग
गरेका थिए।
७. बुद्धलाई ३५ वर्षको उमेरमा ज्ञान प्राप्त
भएको थियो र ८० वर्षको उमेरमा परि-
निवाण भएको थियो।

संकलन

चन्द्रलाल तामाङ्ग
पब्लिक यूथ क्याम्पस

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरद्वारा

लिखित

“सोलूखुम्बूयात्राको छायरी”

आनन्दकुटी विहार गुठीको

६० औं प्रकाशनको रूपमा

प्रकाशित भएको छ ।

सोलूखुम्बूमा शेर्पा जातीले बुद्धधर्मलाई कसरी अप-
नाइराखेका छन् र त्यहाँको अवस्था के कस्तो छ
भन्ने छृद्वाछृद्वै १५ दिनको भ्रमणको विवरण प्रस्तु-
त गरिएको यस पुस्तकको मोल रु. ५।- मात्र छ ।

आनन्दकुटी विहार गुठी

फोन नं २२४४२०